

НОЖИЙ

УММОН

Танланган шеърлар

(Тўплаб нашрга тайёрловчилар А.Зубайдуллаев,
П.Зубайдуллаев).

Каттақўргонда юзага келган мумтоз ўзбек адабий мактабининг сўнги бўғинига мансуб шоирлардан бири Қори Муҳаммад Расул Ножийдир. У салкам бир аср умр кўрган бўлса-да, бизгача ундан кам адабий мерос етиб келган. Бунинг сабаби Ножий қатогон йилларида сургун этилиб, асарлари ёндирилган эди. Ушбу мўъжаз тўпламда жамланган шеърларда ўтмишнинг ана шу ситамлари ҳам ўз поэтик ифодасини топган.

Тўплам Каттақўргон шаҳар ҳокимиятининг буюртмасига кўра нашр этилди.

© “Зарафшон” нашриёти, 1996 йил, 104 бет.

**Номим эрур Қори Муҳаммад Расул,
Айласун ҳақ бандалигимни қабул,
Раҳмат этиб руҳими шод айласун,
Раҳмати деб эл мени ёд айласун.**

ДАВР ҚАТАҒОНИГА УЧРАГАН ШОИР

XIX ва XX асрнинг бошларидаги ўзбек мумтоз адабиёти тараққиётига Каттақўрғонда яшаган шоирлар ҳам муносиб ҳисса қўшдилар. Шулардан бири Қори Муҳаммад Расул бўлиб, у 1895 йилда Каттақўрғон шаҳрининг Маҳалла гузарида ўз даврининг фозил ва билимдон зиёлиси Зубайдуллаҳужа оиласида дунёга келди. Оилавий муҳит унинг илм орттиришга бўлган қизиқишини янада рағбатлантирди. У дастлабки таълимни отасидан олади, сўнгра Қори Ўроқ ва Зокир домладан Қуръонни тўлиқ ўзлаштиради, Мирараб мадрасасида фалсафа, риёзиёт, нужумга доир илмларни, форс-тожик ва араб тилларини ўрганади. ~~Айниқса, бадийий ижод еиллари уни томоман ўзига ром этган эди.~~ У Қоиб тахаллуси билан шеърлар машқ қила бошлайди. Унинг дастлабки ғазаллари 1914 йилда чоп этилган “Маҳдий баёзи”дан жой олган эди.

Қори Муҳаммад Расул 1920 йилда Бухородан қайтгач, ўз шаҳрида имомлик вазифасини бажарди, савдо ишлари билан ҳам шуғулланди ва ниҳоят халқ судида котиблик қилди. Уша даврда Каттақўрғон шеърият ихлосмандларининг анжуманлари ҳам ўтказилиб турарди. Унга Аҳмад Аҳқар, Ноқис каби шоирлар раҳбарлик қилишар, Маҳдий, Тоиб, Ҳамид каби ўткир қаламкашлар қатори Муҳаммад Расул

Ҳоиб ҳам фаол иштирок этарди. Ҳоиб ўз газалларидан катта бир тўплам ҳам тартиб берган. Бироқ у қатағон йилларида куйдирилди. Шоирнинг ўзи ҳам унинг гирдобига тушди. У 1931 йилда ноҳақ айбланиб, Шимолий Кавказга сургун қилинади ва ватанига 1946 йилда қайтади. Бу давр шоирнинг илмдан ва ижоддан узоқлашув йиллари бўлди. У умрининг охирларида ўз ўгли номидан битган бир шеърда шундай ёзган эди:

*Юрди оламга келиб, бечоралиг ҳоли билан,
Лек абнойи замондин кўрди кўп нуқсон дадам...
Даҳри дун давридин ўткарди неча бир даврни,
Сурмади бу давр ичинда биргина даврон дадам...
Ёши ўттиз бешга етгач, ҳолати барнолиги,
Кўрди золимлар қўлидин тухмату бўҳтон дадам...
Умрининг нисфию илмин ҳосили барбод ўлуб,
Зое бўлгон умру илмидин дили вайрон дадам.*

Қори Муҳаммад Расул қатағон даврида яратган шеърларига Ножий (нажот истовчи) таҳаллусини қўяди. Афсуски, замона нотинч бўлгани сабабли ички исёни ва замона руҳияти акс этган шеърларининг ҳаммасини сақлаб қола олмаган.¹ Бу ҳақда шоир форсий шеърда шундай ёзади:

*Номи худ Ножий ниҳодиму нажот аз ғам нашуд,
Оқибат аз даҳридун, сад ғам ба дил рафтем мо.*

Мазмуни: Номимизни Ножий, яъни нажот истовчи қўйган бўлсак-да, ғамдан нажот топилмади. Оқибат дунёдан кўнгилда юз ғам билан кетдик.

Қори Муҳаммад Расул 1949-1963 йилларда Кат-

тақўрғон туманидаги Кичикқўрпа қишлоғида истиқомат қилди ва деҳқончилик билан шуғулланди.

1964 йилда Каттақўрғон шаҳрига кўчиб, умрининг охиригача илоҳий илмлар ва бадий ижод билан машғул бўлди. Шу билан бир қаторда шаҳар жомеъ масжидининг хатиб-имоми вазифасини бажариб келди.

1989 йилда 95 ёшида вафот этган Қори Муҳаммад Расул Зубайдуллаҳўжа ўғли Ножий кўпгина ғазал, мухаммас, ҳажвия, насиҳатномаларнинг муаллифидир. Унинг асарлари ҳаёт сабоқлари руҳи билан суғорилган бўлиб, муаллифнинг турмуши ва орифона дунёқарашига ҳамоҳангдир. Айниқса, унинг шеърларида панд-насиҳат, ахлоқ-одоб руҳи бўртиб туради:

*Келиб жаҳона сен энди камол ҳосил қил,
Йигитлик авжсини ўткарма беҳунар, ўғлум.*

*Вафоси йўқ бу жаҳон молини, бақоси ҳам,
Ўзунгни айлама беҳуда дарбадар, ўғлум.*

*Жаҳолат аҳлига ёндашма, изла донони,
Не баҳра бергусидир мевасиз шажар, ўғлум.*

Ушбу мўъжаз китобча Ножийнинг адабий меросида қатрадир. Яқин келажакда унинг мукамал шеърлар тўпламидан кенг жамоатчилик баҳраманд бўлишига ишонамиз.

**Б.Валихўжаев,
ЎзФА мухбир аъзоси.
Ш.Сирожиддинов,
филология фанлари номзоди, доцент.**

ҒАЗАЛЛАР

Хиром айларда солдинг эл аро юз фитнаи маҳшар,
Халойиқ ичра тушти қоматингдин неча шўру шар.
Лаболаб май тутуб, ағёр элин масти мудом эттинг,
Висолинг бодасидин тутмайин бир дам манго соғар.
Юзунгдин ой, кун шармандалигдин бош қуйи солғай,
Малоҳат авжида йўқтур мисолинг, эй пари пайкар.
Латофат маснадида жонишин ўлғон сулаймоним,
Эрурман мўр янглиғ дарғаҳингда ожизу музтар.
Жамолинг ҳасратидин лоларуҳлар туттилар мотам,
Нечук жонсан, парилар хизматингда бўлдилар чокар.
Узотиб қўл висолинг боғидин узсам анорингни,
Нехушдур бўйла давлат бизға сиздин етса, эй дилбар.
Надомат бирла умрунг гарчи ўтти, шукр қил Хоиб,
Ки андоқ ёра ошиқ айлади ул холиқи акбар.

Муҳаррирлар мени ишқ аҳлидан мумтоз ёзмишлар,
Паризодимни ҳам бир шўхи ошиқбоз ёзмишлар.
Малоҳатда они Лайли, мени ишқ ичра Мажнун деб,
Хабарсизлар мени ҳам, они ҳам кўп-оз ёзмишлар.
Жаҳон айвони тўлди ишқу ҳусн овозаси бирлан,
Ёзанлар ишқу ҳуснинг бир-бира ҳамроз ёзмишлар.
Кўранлар сурати аҳволимизни филҳақиқатда
Мени мафтуну они дилбари танноз ёзмишлар.
Мени номимни маҳв айланг, ёронлар, ул китобатдан,
Ҳавас аҳли сафида бир неча ғамроз ёзмишлар.
Чаманда сайр учун кирганда котиблар хиромингни,
Кўриб қаддингни, мавзунлиғда сарви ноз ёзмишлар.
Жунун водийсида мен Ножийни, ҳолимни кўрганлар,
Ажаб бир ошиқи содиқ экан деб соз ёзмишлар.

Элга гар гулзор иси хуш, менга гулрухсор иси,
Бўлса гулрухсор иси, мен найлайн гулзор иси.

Гул исиға боғбон таклиф этар ҳар дам мени,
Ёқмағай ҳаргиз димоғимға не гул, не хор иси.

Тебратур гул шохини гулзор аро боди баҳор,
Ёрсиз суд этмағай гар қилса юз изҳор иси.

Атр иси, анбар иси, сунбул иси хушдур, вале,
Хуш кўрунмайдур менга гар йўқ турур дилдор иси.

Боғ аро гул бўйидин эл бўлғусидур хуш димоғ,
Лек мен бечораға басдур рухи гулнор иси.

*Нотийё, хуш бўлмағай кўнглимни маҳон гулзоридан
Етмағунга то димоғимға бисоли ёр иси.*

Етди рихлат вақти, эй дил, барча кўргонинг унут,
Боғла рахтинг, айлаган беҳуда армонинг унут.
Бевафо фарзанд учун ақсинг таҳонда ринглар
Сақла ақсинг, кўн жасромиг кизиг устоникиг унут.
Мурғдек тердинг чуқуб, ҳирс ила сонсиз доналар,
Донаи ҳирс ила тўлдирган жиғилдонинг унут.

Қоридинг, ичдинг фалак соқисидин хун борхо,
Тифллик чоғи раҳимдан нўш этан қонинг унут.
Ҳар тараф жавлон этиб сурдинг маишат даврини,
Бас қил эмди телбалиғ, ул давру давронинг унут.

Хам бўлуб қаддинг, олибсан илгинга эгри асо,
Эй ҳаёсиз, орзуи сарви бўстониинг унут.

Соч оқарди, тишларинг бир-бир тўкулди, эй фалон,
Кўнглинг ўлди қора, фикри дурри маржонинг унут.

Арқа-арқа сенга боқиб кетдилар тенгдошлар,
Мен қачон айдим сенгақим, ёди ақронинг унут.

Ерга қўйдунг ўз қўлунг бирла неча авлодни,
Кўси навбат кутгил эмди, лаъли хандонинг унут.

Сен учун қозмасдин илгари қаро ердин макон,
Оқил эрсанг, Ножиё, айвони-кайвонинг унут.

Кеча кўрдум дилбарим жавлон этар от устина,
Ўйнағандек пар ёзиб лочин чу калхот устина.

Нуқтаи холингму ораз узра ё кўз мардуми,
Ким, қадалған хирсдин боқанда миръот устина.

Ёшурун агёр ила ўлтурғанинг ёшурмағил,
Бормадимму мен ўзим карроту маррот устина.

Бўлмадим қонеъ лабинг шаҳдини бир тотмоқ била,
Хайр ўлурди, хайр қилсанг, боз хайрот устина.

Ёр ташриф айласа бахту саодатдур менга,
Хўш бўлур ҳозик етушса хаста ҳолот устина.

Сарв қаддимдин дедилар сарфароз ўлди кўнгул,
Етган эрмиш қомати ҳадди камолот устина.

Нарди хуснунг ўйнадим ишқ отин ҳарён секратиб,
Ножий бирла можаролар айладим мот устина.

Қачонгача сени ёдингда оху нола қилай,
Тилаб висолингни, кўздин ёшимни жола қилай.

Кимики жисми наҳифим кўриб маломат этар,
Тутуб қулоғидин, ишқинг сари ҳавола қилай.

Ғамингдин ўзга ғам ар кўнглума духул айлар,
Кўнгулни хонасидин қавлабон изола қилай.

Хато йўли била савдонгдин ўзга савдоға,
Қўлимни берсам агар, дафъатан иқола қилай.

Қалам олиб қўлима, ҳуснунг айлабон таҳрир,
Жаридаларга бериб, бир неча мақола қилай.

Ғар ишқ лойидин ўлған танимға шак қилсанг,
Бўлиб-бўлиб юроким олдинга зувола қилай.

Мен ишқ лаззатини, Ножиё, тотиб кўрдим,
Нечук бу йўлда бировни кунун далола қилай.

Мен ямон, оламда мандин ҳам ёмонлар бор экан,
Фикри вайрон, зикри ҳазён, бадгумонлар бор экан.

Сўз десам, мен сўзима ёлғон қўшилмас заррае,
Сўзлари бошдин оёқ ҳашву ялонлар бор экан.

Қўлға юз бир доналиғ тасбеҳ олиб эл кўзига,
Ёшурун ҳар бир ямонлиғ айлағонлар бор экан.

Бидъат айлаб ошкоро, ҳақ йўлин китмон этиб,
Нафс учун иймонларин сотғон эшонлар бор экан.

Рамз ила қилғум ишорат, зоҳир этмам номини,
Қон ила хат ёзғучи адъяхонлар бор экан.

Тил чиқориб олдинга, зоҳир қилурлар дўстлиғ,
Фурсат излаб урғали захре чаёнлар бор экан.

Журъатим йўқ, қўрқаман теъдод этарга ном ила,
Лек яхши англадим, фисқи ниҳонлар бор экан.

Кавласанг қорнин ёриб, чиқгай алиф ўрнига ўт,
Мулла сурат, оқ чопон, салла калонлар бор экан.

Хайф ул суратғаким, шайтон сифат сийрат била,
Еткурувчи элни молиға зиёнлар бор экан.

Фазл элин кўрганларида қойил ўлмоқ ўрнида,
Юз ҳасад қилгучи баъзи нотавонлар бор экан.

Тил билан элни номозу рўзаға тарғиб этиб,
Рўза тутмай ўзлари, махфий егонлар бор экан.

Барча тенгму гар ёмон кўп, яхшиси ҳам оз эмас,
Яхшилар ичра ажаб ширин забонлар бор экан.

Фол очиб ёлғон китоб ила улусни алдаган,
Ножиё, кўрдим ўзум, ибни фалонлар бор экан.

~~Ер~~
Ёр ёр ўлсайди, меҳнат ихтиёр айлармидим,
Ёр учун оламда ўзни хору зор айлармидим.

Даҳр золидин агар кўрсам эди бир илтифот,
Бунча аҳволимни эл олдида хор айлармидим.

Бир қиё боқган бўлайди кўз учидин маҳвашим,
Бу сифат девоналиглар ошкор айлармидим.

Бир йўли ҳолимни сўрган бўлса эрди, мунча мен,
Тош уруб кўксумға, ашким шаш қатор айлармидим.

Неча минг номамға олган бўлсам эрди бир жавоб,
Кўз ёшидин сафҳаларни лолазор айлармидим.

Ишқи поким эътибор ўлсайди дилдор олдида,
Мен ўзимни даҳр аро безътибор айлармидим.

Билсам эрди шиддати ҳижрон тунин бир лаҳзасин,
Умрлар мен ихтиёри васли ёр айлармидим.

Воқиф ўлсайдим қаро кўзларни зулфин домидин,
Мурғи дилни ул балоларға дучор айлармидим.

Кору борим ишқдур, Ножий, бу дунёда мени,
Ишқдин ҳам ўзга яхши кору бор айлармидим.

Қайси маҳвашни сенингдек орази тобони вор?
Қайси дилбарни менингдек ошиқи ҳайрони вор?

Қайси гул гулшанда сендек зоҳир этти рангу бӯй?
Қайси булбулнинг менингдек ҳар сахар афғони вор?

Қайси тўбий қоматинг нахли кибидур борвар?
Қайси сарвинг кўксида сендек икки пистони вор?

Қайси сунбул нақхати зулфингдин эрмасдур хижил?
Қайси афъидурки сочинг торидек печони вор?

Қайси наргис кўзларингдек фитнажўлиғ айлағай?
Қайси шамшири қршингдек жавҳари буррони вор?

Қайси ханжар киприкингдек қасди жон этмак иши?
Қайси мардум мардумингдек найзалиғ мужтони вор?

Дийдадин зоҳир эрур, Ножий, кўнгулни ёраси,
Боқ кўзумдин оқған ашкимни ичида қони вор.

Тоғиб нахли қадинг жон боғида нашбу намо кам-кам,
Бўлур ошиқларингга бир куни фикри асо кам-кам.

Матои хуснингга гар муштари ҳоло эрур камроқ,
Ўсуб оҳиста-оҳиста, топар нақди баҳо кам-кам.

Неча таъжибил этарсан ёр васлига етойин деб,
Таҳаммул айласанг, бўлғай хусули муддао кам-кам.

Унут энди фалакдин бошинга тушган изоларни,
Жафо овони ўтди, етди айёми вафо кам-кам.

Гар эрсанг ошиқи содиқ, балиятларга сабр этгил,
Саломат бўлса ёринг, топғуси рафъи бало кам-кам.

Муҳаббат дардиға йўқтур даво деб ун чиқарганлар,
Ғалат айтур эмишлар, етгуси бир кун даво кам-кам.

Ғурури давлат ила гарчи уздинг Ножийдин меҳринг,
Қилур ҳаққингга, инсофинг тилаб, ҳар кун дуо кам-кам.

Холинг ҳама дам зулфи суманбў била ўйнар,
Лўлибачадур риштаи лўълу била ўйнар.

Ҳижрон кечаси васл умидида ул ошиқ,
Бағрида ғаму оғзида кулгу била ўйнар.

Ул нахли қадинг шавқида кўнглум қуши сайрар,
Бир қумри каби сарв уза куку била ўйнар.

Оқ юзни қаро айлаб улус олдида улким,
Эл кулгуси деб лўбати ҳинду била ўйнар.

Ашким тўкилан чоғи боқинг дийдаларимға,
Кўз мардуми завқ ила оқар сув била ўйнар.

Халқ олдида зоҳид кийибон ҳирқаи пашмин,
Тасбеҳ олиб илгига ҳу-ҳу била ўйнар.

Ножийки, тишинг дуррини васфини ёзанда,
Шаҳлар киби жайбидаги инжу била ўйнар.

Бир пари ҳижронида ошуфта ҳол этмиш мени,
Заҳмати ишқи била жисмимни нол этмиш мени.

Мен ани кўйида бошим остониға қўюб,
Жон фидо эттим, вале ул поймол этмиш мени.

Неши ғам жонимга етти ул қуёшрў ишқида,
Ўлсам ишқида агар, қоним ҳалол этмиш мени.

Ҳар саҳар афгон қилурмен йўлдин озган ит каби,
Очмангиз таънимға тил, ишқи бу ҳол этмиш мени.

Гул юзин таҳрир этарға йўқ мажолим, оҳким,
Тоқату тобим олиб ҳам бемажол этмиш мени.

Мен нечук қон йиғламай, ул маҳваши ширин калом,
Ғайр ила ишрат тузиб, маҳрум висол этмиш мени.

Эл демишлар хаста *Восе* Ножий кўкдин ошурмиш фиғон,
Найлайн мен, ул пари мажнун мисол этмиш мени.

Ким сенго айди ичибон бодани,
Маст бўлиб илгинга ол ходани.

Кимни уриб, кимни бошин ёрасан,
Ичма, азизим, бу ҳаромзодани.

Берди худованд сенга бу жамол,
Қадрини бил ҳусни Худододани.

Кўрмади ҳусн ичра сенингдек биров,
Дилбараки шўхи паризодани.

Бул ҳавас ошиқ била тенг бўлмагай,
Фарқини ажрат нар ила модани.

Топсанг агар бўлма жудо олдин,
Пок табиатли дили содани.

Йўлда агар тушса гузоринг сани,
Илгини тут Ножийи афтодани.

Ул мунофиқ кўйдиму кўк салласин бош устина,
Кўринур кўк қарға қўнгандек қаро тош устина.

Қайси гўрдин чиқса бир ис оч бўридек йўртадур,
Шошганидин йиқилур оғзи била ош устина.

Мажлис ичра кеккайиб юққори ўлтурган чоғи,
Ўхшагай бир ҳўл кесак турган каби рош устина.

Йўлга чиқса чолтуруб их-их қилиб кўк ҳангисин,
Салласи гоҳ бўйнига, гоҳи тушар қош устина.

Ўлтирур тўйхонада вақ-вақ қилиб ўз-ўзидин,
Келди дерсан кўр гадо, абёт ўқуб чош устина.

Элни алдарға ружуь этганда ёш эрди деманг,
Отадин қолганда эркан ўн саккиз ёш устина.

Ташқарида кўринур эл кўзиға Ҳотамсифат,
Можаро қилгай уйида бир ҳовуч мош устина.

*Ҳотамсифат номини, ашмо кесари итдин зам бағар
Оғзи била гашмағай буғ дона хаш-қош устина*

Ой юзингму, эи пари, мушкин ниқоб устиндадур,
Ёки ул хуршиддур, доим саҳоб устиндадур.

Қошларинг узра жабининг чин эрур, чиндур сўзум,
Лабларинг ул барги гулдур, ким гулоб устиндадур.

Ўтлуғ оҳимдин юзинг узра сочинг тушди магар,
Хаста кўнглум ҳар замон юз печу тоб устиндадур.

Дема мужгон кўзлари даврида турган қил сафин,
Жам ўлан бир тўдаи хошок об устиндадур.

Сўйлағил оҳиста гар кўйиға борсанг, эй рафиқ,
Бистари ноз узра ёрим масти хоб устиндадур.

Бодахўр ўлсам нетонг майгун лабингни шавқида,
Тоби майдин баски лаълинг обу тоб устиндадур.

Йўқ ғамим, Ножий, рақиблар можаросидин мени,
Шоҳсуворимни аёғи то рикоб устиндадур.

Бумидур, эй дўст, охир дўстлиғ, дилдорлиғ,
Аҳду паймон синдируб тарк айламаклик ёрлиғ.

Ошнолик риштасин узмакга не бўлди сабаб,
Қайси боис бирла мендин айладинг безорлиғ.

Аҳду паймонинг ушалгач, синди кўнглум шишаси,
Сендин ўлди жоним ичра мунча дил озорлиғ.

Йил ўтиб бир сўрмадинг ҳолим, умидим бумидур,
Билмадинг бошимга тушган ҳажр аро юз хорлиғ.

Сен қилурсен гарчи ўз паймонинга инкорлиғ,
Мен ҳамон қавлимга қилғум сидқ ила иқрорлиғ.

Мендадур ажзу ниёзу, сендадур кибру ғурур,
Ҳар неча кибр айласанг, мен айлагумдур зорлиғ.

Ножиё, таъсир қилмас кўнглига нолам дема,
Деса бўлғай бенаволар оҳини осорлиғ.

Сочинг сани жон буйнига куллоб эмасму?
Жоним бу бало ваҳмида бетоб эмасму?

Ҳар қанча жафо қилки, вафо айлагум изҳор,
Бу қоида ишқ аҳли учун боб эмасму?

Комимга очикроқ кўринур шарбати олим,
Лаълинг суви баским асали ноб эмасму?

Чун ларза кўруб жисмима сўрди, кулиб айдим,
Жаллодлигингдин юроким об эмасму?

Ноз уйқусидин оч кўзунг, эй гунчаи уммид,
Ким кўзларинг ^{агар} ҳижронинга хуноб эмасму?

Зоҳидга агар каъба эрур қиблаи ҳожат,
Ишқ аҳлига қошинг сани меҳроб эмасму?

Маълуминг ^{агар} улан бўлса керак ишқинга, эй шўх,
Бу Ножийдин ўзга ҳама қаллоб эмасму?

Ватан ғами мени раъно қадимни дол этган,
Фироқ шиддати зебо танимни нол этган.

Мен ўз ғамим билан овораман бировлар учун,
Хаёл сурмағими даҳр беҳаёл этган.

Кўзумға заррача йўқ ёру ошною замон,
Замона кулфати найлай, мени бу ҳол этган.

Кўзум қароси оқарди висол умидида,
Висол умидини олам менга маҳол этган.

Ҳаёт боғида нашъу намо умидим йўқ,
Умиди нашъу намо Ножийға завол этган.

Даҳр зулмидин чекиб ҳар лаҳза юз афғон дадам,
Чорасизлиғ дардига ҳеч топмаған дармон дадам.

Ожизу музтарлиғ ила ўткариб айёмини,
Кибру нахватдин бари бир камтарин инсон дадам.

Зоҳиран дастору тўн бирла эди соҳиб камол,
Ботинан ҳеч нарса билмас омию нодон дадам.

Ёши ўн тўрт ёшга етгач айлади Қуръонни ҳифз,
Оғзида ҳақни каломи ҳофизи Қуръон дадам.

Вирди авроди ҳамиша музҳафи оллоҳ бўлиб,
Қалбида зикру, тилида ояти субҳон дадам.

Гарчи номи эрди элни оғзида қори фалон,
Лек ички ҳолатида ўзи ҳам ҳайрон дадам.

Ҳақ йўлида муносиб яхши тоат қилмаған,
Бош-аёғ гафлатда, ғарқаи исён дадам.

Илми зоҳирдан чиқарған эрди бир маҳзи савод,
Илми ботин хилъатини киймаған урён дадам.

Юрди оламга келиб бечоралиғ ҳоли билан,
Лек абнойи замондин кўрди кўп нуқсон дадам.

Кетдилар ёронлари бир-бир туриб уқбо сари,
Дўстлар арқоларидин термулиб қолған дадам.

Дўстлиғ лофин уранлардан умидидур дуо,
Топса шояд бу дуодин давлати иймон дадам.

Даҳридун давридин ўткарди неча бир даврни,
Сурмади бу давр ичинда биргина даврон дадам.

Ёши ўттиз бешға етгач ҳолати барнолиғи,
Кўрди золимлар қўлидин тухмату бўҳтон дадам.

Умрининг нисфию илмин ҳосили барбод ўлуб,
Зое бўлган умру илмидан дили вайрон дадам.

Гоҳ шоирларға тақлид айлабон ушлаб қалам,
Сўз элиға ёқмаган кўп шеърлар ёзган дадам.

Шавқию Мирийни файзи суҳбатин гар тобмади,
Лек Ноқис хоки пойин кўзиға сурган дадам.

Бетамизлар таънасидан тобмади гарчи нажот,
Эл мадороси учун Ножий лақаб қўйган дадам.

Шоир СИРОЖИЙга

Янги йил таърифидин айлаи муборакбодлар,
Бу баҳона бирла қилсам дўст кўнглин шодлар.

Эй Сирожий, гарчи назмим лойиқи манзур эмас,
Бовужуди Сизни йўқлаб айладим бунёдлар.

Соли нав, Наврўзу Янги йил дебон уч исм ила,
Сизни табрик айлабон қилдим бу кун кўп ёдлар.

Етса бу табрикномам, илгини изға олибон,
Кўрсангиз бир-бир ўқуб, кўнглум бўлур ободлар.

Пиру барно Янги йил келгач фараҳманд ўлдилар,
Гўйиё ғам қайдидин бўлган каби озодлар.

Қаридим етди ҳама аъзоу ажсомимға заъф,
Ёшлиғ айёмин истаб айларам фарёдлар.

Термуларман ҳар тараф амсолу авлодим тилаб,
Борса келмас йўлға кетмишлар бари авлодлар:

Муғтанам тут йиғитлиғ даврини, эй жон йигит,
Бир кунни солғай қарилиғ сенга ҳам бедодлар.

Аҳли маънилар ҳама бир-бир жаҳондин ўтдилар,
Мен қараб қолдим, қани ул ақли кулл устодлар.

Бошим ушлаб данг қотиб, ақлим учиб ҳайратдаман,
Бок эмас фарёд этиб, солсам жаҳона додлар.

Ножий, ҳар дам бу дуони Сиз учун такрор этар:
Кўрмасун ҳаргиз мунофиқ аҳлидин иснодлар.

Шоир ХОЛИСГА

Эй биродар, Янги йил бирлан муборакбод этай,
Яхши дўстим, қадрдоним, кўнглингизни шод этай.

Янги йил келгач, ҳама эл шоду хуррам бўлдилар,
Шод ўлуб, Холисни мен ҳам хотирин обод этай.

Менга ёзган номангиздин беадад мамнунман,
То тирикдурмен садоқат бирла йўқлаб ёд этай.

Ҳар сўзики номангизга дарж этибсиз, англадим,
Завқдин булбул каби парвоз этиб, фарёд этай.

Шаҳду шаккардин ширинроқ учради ҳар нуқтаси,
Энди лозимдурки, ўзни шавқдин Фарҳод этай.

Сўз сўз олдида гавҳар каби қиймат баҳо,
Сўз тушунмас сифлалардин олдингизда дод этай.

Аҳли маъниларга гарчи сўзларимдур нописанд,
Хоҳиш эттим Холисо бир неча сўз ижод этай.

Ножедурмен гар лақабда, лек уммедим будур,
Дўстларни зикрини ҳар доимо аврод этай.

МУҲАММАСЛАР НАВОИЙ ҒАЗАЛЛАРИГА

Кўзум ул қора кўз ҳажрида қаттиқ нотавон эрмиш,
Юзум кўнглумдағи ғам иштидододин самон эрмиш,
Умидим гулшани ҳирмон самумидин хазон эрмиш,
Менга номехрибон ёр ўзгаларга мехрибон эрмиш,
Менинг жоним олиб агёрға оромижон эрмиш.

Келиб дунёга бир дам кўрмадим ғамдин фароғимни,
Ўчурдилар рақиблар бахтима ёнган чароғимни,
Ётибман хасталиғ бирла ул ой қилмас сўроғимни,
Тан узра эмди фаҳм эттим ададсиз тоза доғимни,
Ки ул ҳар бир қарорғон шоми ҳижрондин нишон эрмиш.

Етиб ҳар лаҳза жисму жоним ранж ила эмгаклар,
Бўлуб барбод кўнглумдин неча уммиду истаклар,
Жафо ўқидин ўлган кўксума турлук мушаббаклар,
Бузулган кўнглум атрофидаги захм ичра новаклар,
Балият қушлариға захмлар чун ошён эрмиш.

Парилар била суҳбат айламак инсона йўқ мумкин,
Вале мен ул парини кўйига турдум бўлиб сокин,
Ани атвориға сабр айлаб ўзга сақладим тамкин,
Рақибим синдуруб кўнглину мен йиғлаб анга, лекин,
Сув кётурган ҳамону кўза синдирган ҳамон эрмиш.

Бало тоғида кўрганлар мени маҳзун соғинғайлар,
Муқаррар бир қаро кўз ишқида мафтун соғинғайлар,
Балият даштида зори кўруб мажнун соғинғайлар,

Бўлан овора бир девонаи ҳомун соғингайлар,
Кўнгул отлуғ бизинг овораи бехонумон эрмиш.

Кўнгул узмак санамлар меҳридин ошиққа дур мушкил,
Бериб дил дилраболардин нечук қайтиб олур бедил.
Сени фикрингдин, э барно, қачон мен бир нафас гофил,
Хаёлинг хайли кўнглум даштида чун қилдилар манзил,
Ҳар ўт ёққан ер ул манзилда бир доғи ниҳон эрмиш.

Мени олам эли турлук маломатлар этар эрди,
Нечун ким ёр келса қошима турмай кетар эрди,
Дилимга захм уруб тил ханжаридин оғритар эрди,
Замон ошубидин кўнглумга юз шиддат етар эрди,
Чу фаҳм эттим менга боис ул ошуби жаҳон эрмиш.

Бериб нисбат менга турлук ёмонлиғ қилма ғамгин ким,
Тааммулсиз деган қавмингни элга демагил чин ким,
Ёмон дерсан мени яхшилиғимдин билмайин сен ким,
Агар-чи мен ёмонмен, мўътарифмен, яхшидурмен ким,
Ўзин яхши тасаввур айлаған мендин ёмон эрмиш.

Бу ожиз Ножий тахмис этгали бир неча сўз битган,
Тутуб густохлиғ устодға, ўз ҳаддидин кетган,
Нечунким бу ғазал мазмуни рифъат тоқиға етган,
Навоий назмини кўрдум, қуёш лавҳиға сабт этган,
Буюрган они оли қадр шоҳи хурдадон эрмиш.

Дилимга сендин эй жон ғам тушубдур,
Кўзимдин кўксума кўп нам тушубдур,
Ададсиз бошима мотам тушубдур,
Кўзунг сар фитнаи олам тушубдур,
Қошингдек бир янги ой кам тушубдур.

Қаро сочинг ёзишдин не суд
Чиқармаксен магар бошим уза дуд,
Арақлар донаси чеҳрангда мавжуд,
Сепибсенму гулоб ул юзға ёхуд,
Гули сури уза шабнам тушубдур.

Эрур қасдинг жафо тухмин экарға,
Вафо аҳлин кўзидин қон тўкарға,
Алиф қадларни қошингдек букарға,
Кўнгуллар захмидин солиб чекарға,
Магар қошинг учийдин хам тушубдур.

Дилим ҳижрон ўтидин бўлди бирён,
Кўзум они ҳароротида гирён,
Жароҳатларки кўксум ичра пинҳон,
Лабинг ҳажрида бағримдин борур қон,
Магар ул захмдин марҳам тушубдур.

Хиром эт сабзани япроғ этарға,
Чаман раъноларини доғ этарға,
Юриб ҳар ёна таъбинг чоғ этарға,

Эмас елдинки сайри боғ этарға,
Аёгинга суман гул ҳам тушубдур.

Мен ўз жисмимга лойиқ хирқа бичсам,
Муҳаббат наҳрида мастона кечсам,
Ҳамадин қўл ювиб бир бора кечсам,
Итинг синган сополидин май ичсам,
Не тонг илгимда жоми жам тушубдур.

Ул ой бир йўқламас ҳаргиз ҳабибин,
Тилиға олмағай Ножий ғарибин,
Бало қути қилиб ошиқ насибин,
Навоийни қовуб истар рақибин,
Гадо маҳруму ит маҳрам тушубдур.

ФУЗУЛИЙ ҒАЗАЛЛАРИГА

Майи ғафлатдин эрдинг, то бу дам саршор етмазми?
Қадинг хам бўлди эмди, фикри қади ёр етмазми?
Юзинг сарғарди, хирси дирҳаму динор етмазми?
Кўнгул етди ажал, завқи рухи дилдор етмазми?
Охарди мўйи сар, савдойи зулфи ёр етмазми?

Айирди зулм ила золим фалак ёрону улфатдан,
Яқин қолди ичар вақтинга сан ҳам жоми муҳлатдан,
Қани имкон санга бормай қолурға роҳи рихлатдан,
Етурди бошинги гардун аёға бори меҳнатдан,
Хаёле ҳалқае гисўйи анбар бор етмазми?

Қачон кетгай димоғингдан хумори бодаи ғафлат?
Ичарсан бир куни ногаҳ ўлум соқисидан шарбат,
Хаётинг жовидон эрмас, қилурсан оқибат ражъат,
Санга етди ажал паймонасин нўш этмака навбат,
Ҳавойи чашми масту ғамзаи хунхор етмазми?

Ажал жаллоди ажратмас киминг бемору соғиндан,
Дутуб дўғри геланни судрағай ушлаб қулоғиндан,
Хатоға бермағай ҳаргиз етан фурсатни чоғиндан,
Етар ўлди қулоға бонги рихлат даҳр боғиндан,
Надурмишсан тамошойи гуле рухсор етмазми?

Хаёли ҳарзани қўй, бандалиғ ажзига иқрор эт,
Йўхинг вор айла, воринг йўх, гунаҳ қилмақдан инкор эт,
Геданлардан олиб ибрат, гедарга ўзни тайёр эт,

Етар, жам айла бори маъсият тағйири атвор эт,
Ҳаё қил, йўхмидур инсофинг, ул ким вор етмазми?

На дерсан, на диларсан, на эрур кўнглинда армонинг?
Зиёну судинга боқмай югурдинг, чиқди сарсонинг,
Кўзинг ғафлат йўхисидан очарға йўқми имконинг,
Ҳидоят манзилига етдилар саъй ила акронинг,
Залолат ичра сан қолдинг, санга бу ор етмазми?

Бақосиз даҳр учун бу коху тоқингдан на ҳосилдур?
Ҳақиқат излагил бир кун санга ер ости манзилдур,
Талабдан қолмагил, Ножий, хаёлинг барча ботилдур,
Фузулий, дема етмак манзили мақсуда мушкулдур,
Дутан домони шаръи Аҳмади Мухтор етмазми?

Дўлди ғамдан хаста кўнглум бир шифокор истарам,
Бир табиби ишқ дардидан хабардор истарам,
Қилғали дарди дилимни анга изҳор истарам,
Ёнди жоним ҳажр ила, васли руҳи ёр истарам,
Дарманди фурқатам, дармони дийдор истарам.

Бесабаб эрмас кўзум ашқини тўфон этдугум,
Шўълаи оҳимла оламини чароғон этдугум,
Ўт сочуб кўксум аро бағримни бирён этдугум,
Булбули зорам дагил беҳуда афғон этдугум,
Қолмишам нолон қафас қайдинда гулзор истарам.

Қолмади эл олдида афсус қадр қийматим,
Ошуқ ўлдум синди бу боисла шону шавкатим,
Гарчи шўх эрди бу йўлда эътиқоду ғайратим,
Даҳр бозоринда косиддур матои ҳимматим,
Бу матои сотмақа бир ўзга бозор истарам.

Жона етдим дўстлар охир жафои даҳрдан,
Қўрмадим бир заррача лутфу вафойи даҳрдан,
Топмадим ором бир дам можаройи даҳрдан,
Фоний ўлмак истарам, яъни балойи даҳрдан,
Роҳати жисми заифу жони афғор истарам.

Айши фоний бевисоли ёр эмди қўрмазам,
Бўлмаса ул ўзга гулрухсорларни қўрмазам,
Ёр борган йўлдан ўзга йўл сориға юрмазам,

Чун бақо базминдадур дилдор бан ҳам дурмазам,
Бу фано оламда базми васли дилдор истарам.

Етди ҳадсиз жонима даврон жафосидан халал,
Сўрмади абносидан бир кимса ҳолимни ақал,
Ғуссау ғам қисматим эркан магар рўзи азал,
Нўла гар қилсам шаби ҳижрон таманнои ажал,
Найлаям чўхдур ғамим дафъина ғамхор истарам.

Сонма, эй Ножий, парирўларға вордур деб вафо,
Йўқдурур асло алар шаънига жуз нозу адо,
Фоний ўлмақдан бўлак йўқ манга эмди муддао,
Эй Фузулий, истамаз кимса ризосила фано,
Банки бундан ўзга билмам чору ночор истарам.

ОҒАҲИЙ ҒАЗАЛЛАРИГА .

Қошу кўзунг имдод этар бир-бирға имдод устина,
Сайд эткали келган каби сайёд сайёд устина,
Юз ҳийлалар кўргуздилар бир марди озор устина,
Мушкин қошингни ҳайъати бир чашми жаллод устина,
Қатлим учун нас келтурур, нун элтибон сод устина.

Гар ошиқи содиқ эсанг, э дўст бўлма ҳеч гамин,
Ул сарви нозим йўлида ётгил бўлиб фарши замин,
Келса хиром айлаб туруб одоб ила бўл ҳамнишин,
Қилгил тамошо қомати зебоси бирла оразин,
Гар кўрмасанг гул бўлганин пайванд шамшод устина.

Бир нозанинга учрадим, қоши эрур мисли қалам,
Ишқ аҳлини қатли учун чекмиш юзи узра рақам,
Жон олғали истар вале фикр айламас қилмак карам,
Нозу адоу ғамзаси қасдим қилурлар дам-бадам,
Ваҳ мунча офатму бўлур, бир одамизод устина.

Шамшир олиб, жавлон этиб, ўйнарға чикса маҳвашим,
Бир ман эмас юз менчаға жон ваҳмидин тушмасму бийм,
Титраб танимда жони дил, йўқ бир нафас табъим салим,
Мен хастаға жон асрамак эмди эрур душвор ким,
Қотил кўзи бедод этар ҳар лаҳза бедод устина.

Боғ ичра кирдим ногаҳон гуллар сари солдим назар,
Гуллар аро бир гул кўруб ақлимдин ўлдум беҳабар,
Тутғач ўзимни қолмамиш ўз ихтиёримдин асар,

Ул гул юзи шавқи била шайдо кўни ул шому саҳар,
Булбулдек айлар юз наво минг нав фарёд устина.

Ҳар бул ҳавас ишқ ўйнамай ошиқ деб они бўлмағай,
Ишқ ибтилосин кўрмайин афсонаи даҳр ўлмағай,
Ширин ғамида заҳри ғам тотмай юзи ҳеч сўлмағай,
Бошиға ёқган ғам тоши мингдан бирича бўлмағай,
Гардун агар минг бесутун ёғдурса Фарҳод устина.

Сурдинг жаҳонда қад чекиб ҳар сори даврон раҳшини,
Нақш айладинг хотамсифат ҳар ерда номинг нақшини,
Фарқ этмағил гар айласанг эҳсону шафқат бахшини,
Эй шаҳ, карам айлар чоғи тенг тут ямону яхшини,
Ким меҳр нури тенг тушар вайрону обод устина.

Йўқтур вафоси даҳрни, эй нури дийдам, яхши бил,
Қорун каби зар йиғнасанг бир кун қолур сендин сабил,
Айшу ғами бу даҳрни ўтгай бошингдин хамчу ел,
Хоки танинг барбод ўлур охир жаҳонда неча йил,
Сайр эт Сулаймондек агар тахтинг **қуриб** бод устина.

Эл таънидин бошим қуйи солиб ётурман ерга ким,
Агёр ҳар дам қасдима кенгаш этар бир-бирга ким,
Ёқмас сўзум Ножий мени не қизгау не эрга ким,
Не журъат ила Огаҳий очгай оғиз сўз дерга ким,
Юз хайли ғам қилмиш ҳужум ул зору ношод устина.

Кунгилни тоза тут ойинадек зангги малолатдин,
Куйи қил гарданинг юққори чекма кибру нахватдин,
Йирохроқ тур ёруғлуғ истасанг ғадру хиёнатдин,
Жунун даштида қочма, эй кўнгул, санги маломатдин,
Ки бу водида кирган юз ўгурмас ҳеч офатдин.

Таҳаммул қил рақиблардин етаһ ранжу изоларға,
Ҳаёсиз беиболар айлаған кибру ҳаволарға,
Тутуб тур сийнани ноз аҳлидин етган жафоларға,
Агар ошиқ эсанг сабр айла шиддатлиғ балоларға,
Ки ишқ ичра қутулмоқ мумкин эрмас ранжу меҳнатдин.

Замона бикри ноз айлаб санга гар еткурур қаҳрин,
Сен они ақдингга олмоқ учун бер сабр ила маҳрин,
Маломат тошидин вайрона қилма хотиринг шаҳрин,
Ичурса соқийи даврон агар нокомлиғ заҳрин,
Дер эрсанг они ширин, англа шахд омиз шарбатдин.

Хиёнат пеша бўлма, истасанг бахту саодатни,
Кўнгулға тутмағил бир заррача бухлу хасосатни,
Кавий тут ҳимматинг, тарк этмағил хайру саховатни,
Сипар қил бошинга бу размгоҳ ичра қаноатни,
Агар мақтул бўлмақ истамассан тиғи миннатдин.

Дилингда бўлса майли обрў яхши-ёмон ичра,
Ямону яхшини фарқ этмағил ҳаргиз жаҳон ичра,
Юурсан фориг ул аҳвол боғу бўстон ичра,

Ривож истар эсанг мақбул ўлуб аҳли замон ичра,
Дегил сўз борҳо фисқу фужуру айшу ишратдин.

Дема бир сўз бирав атворига кўйгил ўз ҳолида,
Қулоқ солма ямону яхшисининг қилу қолида,
Кўнгул жамъин тилар бўлсанг ҳаётинг моҳу солида,
Десанг хор ўлмайн мардуд ўлуб даҳр аҳли олида,
Дами тил очмагил кайфияти гўру қиёматдин.

Бўлубдур бу замон мардумлариға турфа атвори,
Риё бирла ҳақиқатдин эмаслар ҳеч хабардори,
Ҳамоно қолмамиш идрокдин халқ ичра осори,
Кўрулмас эл кўзиға бир муҳаққар зарра миқдори,
Ўзингни туфроғ этсанг неча ким ранжу риёзатдин.

Кўтаргил нотавонлар олдида бошингни лал-лакдек,
Эгилма синмагунча сўли қочған чўбу калтакдек,
Таъма ахлотидин батнингни тўлдур эски ғалтакдек,
Баҳойим янгли эт қорнинг чатан, бўйунгни гупчакдек,
Тилар эрсанг агар инъоми вофир аҳли неъматдин.

Топарсан эътибор эл қошида бўл паст андиша,
Кўтаргил тумшуғингни ужб ила ҳам ёту ҳам хеша,
Кўлингдин келса синдур хасталар кўнглини чун шиша,
Такаббур бирла қил шайтон каби макру ҳасад пеша,
Гар истехсонни таслим истасанг арбоби давлатдин.

Ўзин доно тутарлар олдида сўздин гуҳар сочсанг,
Қуруқ ҳамёнларға нуқрау тиллоу зар сочсанг,
Сўзинг қадриға етгудек киши йўқ ҳар қадар сочсанг,
Агар ширин сўзингдин даҳраро юз минг шакар сочсанг,
Ани захр айлағай бир талх нукта аҳли гайбатдин.

Висол истар эдим, Ножий, менга ҳижрон келиб ўтру,
Тану жонимға мўҳлик дард ила еткурди кўп қайғу,
Ҳарорат жисмима ҳар дам тутошиб сачрағай ҳар су,
Агар-чи, Огаҳий, дўзах ўти мўҳриқ дурур усру,
Ҳили йўқ бир шарарча оташи сўзон ~~сўзон~~ фурқатдин.

ШАВҚИЙ ҒАЗАЛИҒА

Қад чекиб ноз ила қилсанг боғ аро рафтор сен,
Еткуурсен сарв ила тубийға чўх озор сен,
Шўхшан бир нозанин таннози ширинкор сен,
Эй парипайкар, масеҳоваш шакар гуфтор сен,
Қўй қадам гулшан сариким, равнақи гулзор сен.

Олам атрофида хуснунг савти топди мунташир,
Қолмади бир дилки, бўлмай шавқинга юз мунта^{фат}тир,
Боғ аро овоза қаддинг жилвасидур муштахир,
Бош чиқариб сарв гулшандин йўлунгда мунтазир,
Қилмасанг бовар сўр андин борсанг, эй дилдор сен.

Токай ўлсун хаста кўнглум ҳасрат ўтиға кабоб,
Ким хитоб этдим сени кўрганда сен қилдинг итоб,
Юз ёшурдинг мендин, эй жон, бўлди аҳволим хароб,
Шоми ҳижрон ичра қолдим, оразингдин чек ниқоб,
Эй қуёш талъат, фуруғи дийдаи хунбор сен.

Эй лабингдур боиси умри ҳаёти жовидон,
Сенга дермен, тингла, жоно, ишқинга ҳолим ямон,
Хастаман топмоғлигим сансиз сиҳатлиқдур гумон,
Нотавон этти ғами ҳижрон, етушди лабга жон,
Сўргали бемори ишқинг кел масеҳовор сен.

Ашҳаб узра ўлтуруб чиқсанг бериб хуснунга фар,
Хок бўлган ошиқинг қабриға ҳам солгил назар,
Тутмағай хори мазорим доманинг, қилма ҳазар,

Мен худ ўлдум кўрмайин тавсан миниб қилсанг тузар,
Марқадимдин ўтма то бир боқмасанг зинҳор сен.

Ишқ лойидин ясалгандур азалда тийнатим,
Ҳажр водисидда ҳайронлиғдадурмен мустақим,
Шаҳрдин ихрож улуб, чўлларда қолдим, оҳким
Даштаро овора бўлганларни ҳолин, эи насим,
Ёр кўйи сари борсанг, айлағил изҳор сен.

Чекма, носих, ишқдин манъим учун кўп эмгаки,
Тўғри келмас ташқарига сўйлаган сўз уйдаги,
Чарх сори боқ билурсен, бўлса фаҳминг андаки,
Маҳвашимни тавсанин босқон изидур кўкдаги,
Ул тўлун ой эрмас, эй зоҳид, агар ҳушёр сен.

Эй фалак, жон қасдиға қаттиқ аду билсам, не тонг,
Ханжари оҳим била кўксунгни юз тилсам, не тонг,
Бошинга от ўйнатиб, шамшир олиб келсам, не тонг,
Сен каби золим элидин шиквалар қилсам, не тонг,
Чўх балолар бошқа солган гумбази даввор сен.

Қайдадур бир дам фароғат олами имкон аро,
Лаҳза-лаҳза даврдин еткай укубат жон аро,
Ножий, Шавқий шавқи деб афгон чекар ҳижрон аро,
Ҳар қачон қолсанг суубат ичра бу даврон аро,
Шавқие, зикр айла наъти Саййиди аброн сен.

МИРИЙ ҒАЗАЛЛАРИГА

Санамо дегил не эрур сабаб, абас ўлди барки ражоларим,
Яқин ўдилар сени олдинга не беҳаёе руқаболарим,
Сепасан жароҳатим узра туз яна битмаси яроларим,
Кима шарҳ этай ғами фурқати не сени а етмас оху садоларим,
Ки бу бенавони кишики йўқ, қарам эт, эшит бу наволарим.

Қаро шомима ёмон ҳолатим кўзинг ила келибон етиб,
Юбориб эдим неча номалар сенга етмади мен ўзум битиб,
Кишисиз қолиб қара уй аро ётаман эшикими беркитиб,
Не ғарибман не ғариби ғам бу ғариб холима раҳм этиб,
Ярашур бу ғамда кўлин тутуб, сўрасанг ғами ғураболарим.

Бу кўнгулни дард ила доғини дегали менга қани ҳад сенга,
Ки қабулинг ўлмасидур аниғ биларамки бўлғуси рад сенга,
Талабиға етмасун ҳар киши ғараз ила қилса ҳасад сенга,
Тилаким ҳаёти абад сенга, талабим камоли мадад сенга,
Ки рафиқ лутфи самад сенга, не ажаб етушса дуоларим.

Талабингдадур арабу аҷам, қани сен каби бути мухташам,
Мени хотирим сени мойлинг, сени рағбатинг менга ранжу ғам,
Менга еткурур яна ул рақиб ғаминг узра кўп аламу ситам,
Менга йўқ жафойи рақибдин ки, ҳимоят этмаса дўст кам,
Туман ибтило ани жонига, не жафо етурди вафоларим.

Очилиб кўзум ётаман қараб кечалар ҳавойи висолида,
Эшик остида юмалаб туруб тилаким бари хату холида,
Хату холию юзи олида, юзи олида икки долида,

Қаро бўлди субҳи умидим оҳ, қаро кокулини хаёлида,
Қарамас фигон ила додима, кўзи қора зулфи қораларим.

Эгилиб қадим тутубон асо юраман ниҳолинг умидида,
Кечау кунум, кунуму тунум ҳамаси жамолинг умидида,
Тилиму дилим, тилаку ҳавас биладур хаёлинг умидида,
Кўзу кўнглум иккиси толпи нур чу гадо висолинг умидида,
Эшикингдан айлама ноумид, карам эт боқиб бу гадоларим.

Ҳама ҳолатим сенгадур, аён эмас ҳожат айламаким баён,
Йиғилиб ичим аро тўда қон, бўлубон кўзим йўлидин равон,
Сени ёд этиб чекаман фигон, тутубон рақиб элидин ниҳон,
Ғами фурқатингга фидо кўнгул, ки хаёли васлингга вола жон,
Боши гурбатим, тани кулфатим, бу фидоларингга фидоларим.

Сени ишқингга, мени кўнглима ошадур нечачеча шавку завқ,
Демагил яқо мени бўйнимаки маҳабатингга эрур бу тавқ,
Деса бўлғуси мени ишқ эли бориси аросида току фавқ,
Мени нолишим сенга берса завқ, мента кўп ғаминг била шавку завқ,
Карам эт бу телбани ҳолигаки, кам айлама бу жафоларим.

Демадинг бу Ножийи хастани бари ишқ аҳлини парисен,
Бу сулук бешасини гўйиё ҳашаматли сафдари ширисен,
Нега ўлмайин сенга мен асир ҳама хўбларни далирисен,
Буки, хусн мулкини тахтидаки, малоҳат авжин амирисен,
Чу мен ишқ шаҳрини Миримен, ғаму дард эрур фуқароларим.

Ошиқ эрсани бу хонумондин кеч,
Фахри фақр айла, иззу шондин кеч,
Мен демам барча ини ондин кеч,
Васл уммиди бўлса жондин кеч,
Жон бу матлабда бер, жаҳондин кеч.

Чекмадинг хўб бўлди миннати айш,
Бўлмадинг ҳар кишила улфати айш,
Майли майл сенга бу ғурбати айш,
Кеч етушдинг бузулди хилвати айш,
Эмди сен айши комрондин кеч.

Емағил ушбу ҳақда заррача ғам,
Ёр соғ ўлса бўлмағунг ҳеч кам,
Бер хаёлинг мушаввашин барҳам,
Тарқади айш аҳли-ю соғар ҳам,
Соғари бемаю муғондин кеч.

Бўлма зоҳид эли била улфат,
Еткурур улфати сенга кулфат,
Тоза бўлса дилинг будур давлат,
Қалби сидқингга хуш эрур нийят,
Муршидинг муршиди замондин кеч.

Тутмағил ўзни даҳр учун ғамгин,
Гар кўринса бўлуб неча рангин,
Оқибат бир куни солур сенга кин,
Хотирингни орит васо висдин,
Истама, судини зиёндин кеч.

Бу фалақни ажойиб ўлди иши,
Неку бадға баробар ўтди тиши,
Деса бўлгай агар будур равиши,
Йўқ киши арзиса демақда киши,
Сўз дема яхшидин ёмондин кеч.

Яхшилик кимға қилсанг ул билмас,
Яхшиға чунки яхшилик келмас,
Ҳеч ким чин кўнгулдин интилмас,
Дўстим дема, дўст топилмас,
Э маҳак нақди имтиҳондин кеч.

Ҳарна кўнглинда муддао тиласанг,
Бедаво дардинга даво тиласанг,
Истагинг бўлгуси раво тиласанг,
Фоний бўл, мулқати бақо тиласанг,
Гўшаи фақрда нишондин кеч.

Сен эдинг эл аро улуғ шоир,
Дарҳақиқат фазоилинг зоҳир,
Ножи руҳинга доимо нозир,
Мирий тан бер, қазоға бўл шокир,
Каллиқўрғонда Қўрғондин кеч.

ФЕРУЗ ҒАЗАЛИҒА

Сочи сунбулинг тарқат, гулни хонавайрон қил,
Даҳр боғини, жоно, атру анбаристон қил,
Бу жамолу ноз ила ўзни маңга меҳмон қил,
Гул юзинг очиб эй гул, мажлисим гулистон қил,
Меҳри оразинг узра кокилинг паришон қил.

Сози ишқинг илгимға олдим, айладим оҳанг,
Гул юзингни шавқида айламай кишидин нанг,
Айлаған фиғонимдин бўлма заррача дилтанг,
Илгинга олиб соғар, нўш этиб майи гулранг,
Жон физо табассумдин лабларингни хандон қил.

Сандин илтимосим шул, эй, бути пари талъат,
Сайри боғу бўстон эт, басдурур санга узлат,
Боғаро жамолингдин тушсун ўзга бир ҳолат,
Азми гулистон айла, зулфинга бериб зийнат,
Рашк ўтиға сунбулни пайқарини сўзон қил.

Тушди хусну хулқингдин олам ичра овоза,
Шуҳратинг баланд ўлди, эй, юзи гули тоза,
Хўблиғ мусалламдур сен нигори танноза,
Кўзинга чекиб сурма, юзинга уриб ғоза,
Лола бирла нарғисни ул икавга ҳайрон қил.

Меҳри оразинг қилди ою кунни овора,
Лола бағрида юз доғ сендин, эй кўзи қора,
Ёқа чок этиб, тирнаб кўксин айласун ёра,

Рашк тиғидин қилсун гул юзини юз пора,
Гулшан ичра рухсоринг ҳар тараф намоён қил.

Эй баҳори ноз, охир мунча айлаунг бедод,
Гул юзинг фироқида тоқай айлайин фарёд,
Лутф этиб мени бир йўл ғамдин айлағил озод,
Ҳасрат ўтиға куйсун, қоматинг кўруб шамшод,
Қадди ноз парвардинг ноз ила хиромон қил.

Ножий, ул қуёш сиймо кечам айласа кундуз,
Қулларин қаториға солса менга ҳам бир кўз,
Ёшурун рақиблардин бир кеча ўзи ялғуз,
Лутф этиб агар ёринг келса базминга, Феруз,
Бу азиз жонингни мақдамиға қурбон қил.

ХОЛИС ҒАЗАЛЛАРИГА

Олсам илгимга ёронлар, яхши қўлдошим қалам,
Маъни асрорин сочарга шўху авбошим қалам,
Дарҳақиқат гулшани оламда гулдошим қалам,
Ҳамдамим ҳам, улфатим ҳам, йўлда йўлдошим қалам,
Бахту толеъ давлатим, мангу умурдошим қалам.

Зоҳир этгай халқаро барча замон тарихини,
Сафҳа узра нақш этар суду зиён тарихини,
Билдирур олам элиға ҳар томон тарихини,
Элга қолдургай ёзуб жумла жаҳон тарихини,
Фош этар яхши-ёмон сирларни, сирдошим қалам..

Берса ҳар ким билгали тарих учун гар эътибор,
Сабт этиб зоҳир қилур оламда ўткан кирдикор,
Ҳарна бўлса иштибоҳинг равшан этгай беғубор,
Халқда ҳар хил тилдур, аммо бир-биридин фарқи бор,
Таржимон этсам тушунтирмақға кенгошим қалам.

Бир ажаб моҳир эрурким котиб илгида туруб,
Нукталар пайдо қилур ҳайрон қолур ҳар ким кўруб,
Лафздан маъни чиқоргай, ҳар сори жавлон уруб,
Ҳарфи сўздан жумла тузгай, қоғоз устидан юруб,
Ҳусни хат оро беришга зеби наққошим қалам.

Бу қалам гўё қоронғу бахтима ёнган сирож,
Чорасизлиғ вақтима еткурди ҳар турлик илож,
Баски бор эрди менго бир олимиға эҳтиёж,

Раҳмат устодимга беҳад, топди иқболим ривож,
Ақлу донишдек менга бўлди кўнгулдошим қалам.

Олам олам ўлмағай оламда доно бўлмаса,
Мавҳ ўлур хат сабҳалар узрина имло бўлмаса,
Ножий лафзинг лафз ўлурму, анга маъно бўлмаса,
Сўз бўлур нобуд, агар қоғозга иншо бўлмаса,
Холисо, сўзлар сўзингга бўлди тенгдошим қалам.

Фил ҳақиқат дўстлар осойиши жоним китоб,
Обрўйим, иззатим ҳам шавкату шоним китоб,
Руҳ афзо гулшаним, шамъи шабистоним китоб,
Дил уйин равшан қилурға моҳи тобоним китоб,
Хастау мажруҳ кўнгул дардиға дармоним китоб.

Жоҳил аҳлин кўрса дийдам оби ғамдин тўлғуси,
Лек жоҳиллар мени айлаб тамасхўр кулғуси,
Фаҳмсизлар суҳбатидин хотирим қон бўлғуси,
Зиқи дил бўлсам агар дунё манга тор ўлғуси,
Сайри боғ айлар учун гул боғу бўстоним китоб.

Хоҳиш этсам билгали ўтган замон тарихидин,
Билдирур бешак манга яхши-ямон тарихидин,
Ўтган инсонлар аро суду зиён тарихидин,
Ногаҳон истар кўнгул эски замон тарихидин,
Кўзима қилғай намоён бу қадрдоним китоб.

Етса гар абнойи оламдин менга ғам узра ғам,
Олсам илгимга китобим қолмағай ғам зарра ҳам,
Қайғу кетгач етғуси хушнудлиғлар дамба-дам,
Хуш хаёлим айшиға қилса ҳужум дарду алам,
Ҳориби андуху ғамдур марди майдоним китоб.

Меҳрибоним маҳрагим асрору розим билғуси,
Тиғи маъни бирла нодонларни бағрин тилғуси,
Махфилу мажлисда гул авроқидек сочилғуси,
Ҳар ҳадису ҳар масойил халқаро ҳал қилғуси,
Ҳамдамим, ёрим, рафиқим, маслаҳатдоним китоб.

Ким ўқурни билмагай яхши деманглар бад кутуб,
Одами эрмас киши қилса ўзидин рад кутуб,
Мухлис ўлғил, Ножиё, гар бўлса бир абжад кутуб,
Неча хил тилда ёзилган, Холисо, беҳад кутуб,
Раҳнамо, доно муаллим, ҳам суҳандоним китоб.

ЧУСТИЙ ҒАЗАЛИГА

Зоҳир сани юз нашъаи майхона кўзингдан,
Ишқ аҳли топар журъати мардона кўзингдан,
Қўзғалди жунун шўриши инсона кўзингдан,
Эл кўрди букун ғамзани жонона кўзингдан,
Нур олди жаҳон халқи шабистона кўзингдан.

Зоҳидға агар ҳирқау сажжодани кайфи,
Мен зорға сен шўхи паризодани кайфи,
Ҳар кимса билурму руҳи озодани кайфи,
Хайём агар билса эди бодани кайфи,
Бўлғайди боқиб бир йўли мастона кўзингдан.

Ким кўрса сани Ургуту Фалғар йўлакинда,
Ё Хевау Урганч ила Балғар йўлакинда,
Бош қўйғай оёғинг такида ҳар йўлакинда,
Учратса Наманган ила Қашқар йўлакинда,
Айлангай эди Машраби девона кўзингдан.

Эй қоши қаро дилбару, эй кўзлари шаҳло,
Мафтунинг эрур олам эли билмадинг асло,
Чиқ бир йўли қурбонларинг айларға тамошо,
Лаълингга Самарқанду жамолингга Бухоро,
Жон садқа қилур мардуми Фарғона кўзингдан.

Ушшоқ эли ҳар ердә сифотингни ўқурлар,
Лаълинг сўзида кўзларидан ёш тўкурлар,
Кўрганда юзинг даврида парвона бўлурлар,

Кўксунгга ёшур, очма хазинангни, ўғурлар,
Ҳеч тўкма юзинг саҳнига дурдона кўзингдан.

Қаддинг чамани жонлара бир сарви хиромон,
Рафторинга товус ила кабки дари ҳайрон,
Алқисса жаҳон боғида йўқ сен каби жонон,
Тўққуз фалаку, етти само ҳур ила ғилмон,
Инсону малак жумласи парвона кўзингдан.

Ким қилса ҳасад бошига туфроқ тўкулсун,
Заҳробаи ғам комиға, эй Ножий, қуюлсун,
Охир бу ғаму ҳасрату андуҳ ила ўлсун,
Гар боқса ёмон кўз санга шул онда ўюлсун,
Чустий садағанг ҳар куни мастона кўзингдан.

СОИД (Н.ЗОКИРОВ) ҒАЗАЛИГА

Арз этай сенга бу кун дийдаи гирёнимдан,
Фурқатинг ўтида қолган дили бирёнимдан,
Лутф қил, бир хабар олғил таниши жонимдан,
Қутқар, эй шўх, мени ҳоли паришонимдан,
Тинмай ҳажрингда чекан оҳ ила афғонимдан.

Ёр учун қилди мени чарх балоларға дучор,
Оқузиб дийдаларим ёшини юзимға қатор,
Саҳалдур менга бу ғам топсам агар суҳбати ёр,
Бир назар айлабон ҳолимға агар келса нигор,
Садқа қилгум дилу жон дилбари жононимдан.

Бошдин то оёғим ғарқаи тўфони алам,
Ки Зулайхои умидимға етиб ранжу ситам,
Лутф этиб берса бирав ёри менга йўқ эди ғам,
Эй сабо, ишқ элиға айла вафони сен ҳам,
Бир хабар вер манго ул Юсуфи давронимдан.

Юзи ул шўхни, эй дўст, гулистон янглиғ,
Қади жон боғида битган алифи жон янглиғ,
Хусну алтофда бошдин оёғи кон янглиғ,
Кўпдурур даҳрида ул сарви хиромон янглиғ,
Садқа бўлсун бари ул сарви хиромонимдан.

Айла саршор мени бода била, эй лаби мул,
Баски йўқтур сени даргоҳинга мендек бир қул,
Васл умидида фиғон айладим ҳам чун булбул,

Рухсат эттил олайин бўса лабингдин, эй гул,
Кош ком олсам эди сен гули хандонимдан.

Эй лабинг ичра тишинг гавҳаридур дурри самин,
Иштиёқингда турурмен ҳамадам зору ҳазин,
Намуносиб санга жоно ҳаваси Рум ила Чин,
Келғил, эй ёри гўзал, бу қулингни базмиға сен,
Ҳам бўлурму хабар эт ҳолати пинҳонимдан.

Бас қил, эй Ножий, сўзунг айлама беҳуда узун,
Кўз тикиб йўлида тур, сақла умидингни бутун,
Дилбаринг келди магар ҳолати инсофа кунун,
Соидо, воқиф ўл, ул ёр карам бирла бу кун,
Келғуси сўрғали бу сийнаи сўзонимдан.

УММАТ ҒАЗАЛИҒА

Муқтади ғазали худодин муқтадоға айланур,
Топса тавфриқ ашқиёлар атқиёға айланур,
Сидқ ила хожат фусули муддаоға айланур,
Лутфи ҳақ бўлса гадолар подшоға айланур,
Қахр қилса подшолар бенавоға айланур.

Гар иноят бўлса ҳақдин ҳар дили баргаштага,
Роҳбар пайдо бўлур йўл узра музтар гаштага,
Раҳмати изид етар ҳар дийдаси таргаштага,
Водийи ҳайратда қолган ҳамраҳи саргаштага,
Бир назар қилса худойим раҳнамоға айланур.

Тоза қил ашкинг сувидин орази ношустани,
Боғлағил шакдин узулған эътиқоди риштани,
Тиргизур ихлос ғафлат тигидин ҳар куштани,
Солса туз йўлга агар исён билан оғуштани,
Пешвойи халқ ўлуб соҳибдуоға айланур.

Раҳмати мавло етишса ҳар дили ғам бастаға,
Соҳиб ўлғай бегумон қайди балодин растаға,
Ўхшағай битған карам боғидаги гулдастаға,
Раҳми етса бистари мард узра ётган хастаға,
Ҳар маризи дард вужудида давоға айланур.

Ким муҳаббат зоҳир этса ҳаққа сидқи дил билан,
Қайтарур юз ўз-ўзидин ҳар балойи ким келон,
Тўкмағай заҳри жафо гар гаждум ўлсун, гар йилон,

Гар тажалли қилса афъи комида фазли билон,
Заҳри қотил марҳам ўлғай, мўмиёга айланур.

Билгуси ҳар кимда бўлса фаҳму идроку шуур,
Йўл тополмас гар Фалотундур, асосиз бўлса кўр,
Зулмати исён топиб барҳам ёқилғай айни нур,
Берса ожизларға қувват, пашша бўлсун, ҳоҳ мўр,
Пашша бўлғай фил шу дам, мўр аждаҳога айланур.

Таън ила тил урмангиз бебоклар атвориға,
Қилмангиз ҳаргиз назар онларни кору бориға,
Тоза бўлса гавҳари бир кун келур меъёриға,
Кимни асли пок бўлса боқмангиз кирдишориға,
Охири шаръи набий мустафоға айланур.

Оқса илминг жўш уриб ҳар сори руди Нилдек,
Тутса қуллоби дамнинг оламини Исрофилдек,
Бандасан, ҳаддингда тур, тебранма ҳар ён елдек,
Ким худо амрини маҳкам тутса ул Жибрилдек,
Маҳрами даргоҳ бўлуб нури худоға айланур.

Берди юз алвон сенга ноз ила неъматни худо,
Егил, ичкил, кийгилу шукрини эт лекин бажо,
Қўй ямонлар суҳбатин яхшига яндаш, Ножиё,
Уммато, бўл мардларни даргоҳида хоки по,
Гар алар қилса назар мис кимёга айланур.

ТАЗМИНЛАР

Истадинг урмак синук бошимга қаттиқ тош ила,
Бесабаб қаҳр этмагил, фикр эт бурун бардош ила,
Бўлмади сендин ишорат кўз ила ё қош ила,
Бормайин қолдим сани базминга бу кенгош ила,
Дўстдин бўлса ишорат мен югургум бош ила.

Сендадур юз нозу, менда ажз ила маъзурлиг,
Бовужуди ишқдин бор жисмима ранжурлиг,
Ҳарна фармон айласанг тургум тутуб маъмурлиг,
Менда ҳам йўқ эрди тобу тоқати маҳжурлиг,
Дўстдин бўлса ишорат мен югургум бош ила.

Ранжима беҳуда мендин, келмадинг деб базмима,
Сен ишорат айласанг боис бўлурди азмима,
Қойил ўл нуқсонинга, қасд этма жоно размима,
Қуй кудурат, сол қулоғинг ушбу ёзган назмима,
Дўстдин бўлса ишорат мен югургум бош ила.

Бу кичик муддатли ҳусн ила сенга мунча ғурур,
Бир куни ҳуснинг кетиб қолғай тушуб бошинга шўр,
Қолмағай меҳри юзинг курсига жоно зарра нур,
Ақлу идрокинг шошиб ҳушинг қотиб бўлмас шуур,
Дўстдин бўлса ишорат мен югургум бош ила.

Аиладинг мендин гина, бермай хабар бир йўл ўзинг,
Қочириб қўйдинг сабабсиз, э пари рўйим, кўзинг,
Эгри-эгри тегди менга кечаги айған сўзинг,
Ҳар неча ноз айласанг Ножийга иссиқ юлдузинг,
Дўстдин бўлса ишорат мен югургум бош ила.

Кеча қаддингни чаман ичра хиромон кўрдим,
Сарви гулни аёғинг остида ғалтон кўрдим,
Сунбули зулфингни гул бўйнига печон кўрдим,
Оразинг даврида сочингни паришон кўрдим,
Кўзларинг мардумини офати даврон кўрдим.

Қоматинг кўзларима химчаи ларзон кўринур,
Тишларинг лаълу, лабинг гунчаи хандон кўринур,
Лутфу одобда бошдин оёғинг кон кўринур,
Сени ҳар бир суханинг дардима дармон кўринур,
Баски дардимга сўзингдин неча дармон кўрдим.

Мени ошuftалиғим зулфи паришонингдин,
Эл аро телбалиғим орази тобонингдин,
Кўзларим ёшлиғи ул кўзлари мастонингдин,
Қоматим хамлиғи ҳам қадди хиромонингдин,
Элни ҳам ҳуснингга ошuftаю ҳайрон кўрдим.

Гул юзинг шавқида булбул каби зор ўлган эдим,
Шўру шайдоу муҳаббатда низор ўлган эдим,
Юз туман дарду балоларга дучор ўлган эдим,
Таънаи ғайр ила маъюсу фиғор ўлган эдим,
Шукрилиллаҳ сени лутфингни фаровон кўрдим.

Эй сени бошдин аёғинг ҳама элга матлуб,
Қилиғинг жонга ёқимли суханингдур марғуб,
Ҳусни алтофда бир дастаи гулдек маҳбуб,
Солди ҳуснунг бу жаҳон аҳлига юз минг ошуб,
Хўбару ичра сени дилбару жонон кўрдим.

Садқа булсун санга жон эй санами ишватироз,
Ишвау нозу адо бобида сен-сен мумтоз,
Не бўлур Ножийи дилхастага бўлсанг дам соз,
Дилу жонимға тушубдур неча ошубу гудоз,
Кўзларинг фитнасини ғорати имон кўрдим.

Курсатиб ул ой юзин ақлимни лол этмиш мени,
Ҳам шууримни олиб безътидол этмиш мени,
Бўйла аҳволим кўран сурат хаёл этмиш мени,
Бир пари ҳижронида ошуфта ҳол этмиш мени,
Заҳмати ишқи билан жисмимни нол этмиш мени.

Бўлди хокистар таним шавқи жамолида куюб,
Қилмадим ҳуснин тамошо оҳким, бир йўл тўюб,
Жонга тўйдим, қўймадим меҳрин ани жондин суюб,
Мен ани кўида бошим остониға қўюб,
Жон фидо эттим, вале, ул поймол этмиш мени.

Кўзларимдин оқти қонлиғ чашмадек сув ишқида,
Ҳар тараф жон ваҳмидин қилдим таколу ишқида,
Ҳарна бўлса бўлғай ул бебоку бадхў ишқида,
Ниши ғам жонимға етти, ул қуёшрў ишқида,
Ўлсам ишқида агар қоним ҳалол этмиш мени.

Айлади бағримни сув ширин лабингни ғабғаби,
Кўз ёшим хуноба дўндурди нигоримни лаби,
Бу аламдин ўртаниб фарёд этарман ҳар шаби,
Ҳар саҳар афгон қилурман йўлдин озган ит каби,
Очмангиз таънимға тил, ишқи бу ҳол этмиш мени.

Бул ҳавасларға муҳаббат ўтидин йўқ хавфу бийм,
Ошиқи содиқни кўнгли ишқаро доим ду ним,
Хастаман булбул каби маъюсу, синғандур дилим,
Гул юзин таҳрир этарға йўқ мажолим, оҳким,
Тоқату тобим олиб ҳам бемажол этмиш мени.

Хусниға тушгач кўзум васли умидида мудом,
Жустужу қилдим вале чиқди умидим ҳайф хом,
Шум рақиблар базмида кўрдим кеча илгида жом,
Мен нечук қон йиғламай ул маҳваши ширин калом,
Ғайр ила ишрат тузуб маҳрум висол этмиш мени.

Юз очиб аввал менга охир ўзин қилди ниҳон,
Тийра бўлди кўзларимға, дўстлар, ёруғ жаҳон,
Нолаи оҳим садоси чиқди суйи қаҳкашон,
Эл демишлар хаста Ножий кўкдин ошурмиш фиғон,
Мен не айлай ул пари Мажнун мисол этмиш мени.

Афсуским замонани сабру саботи йўқ,
Золим фалакни кимсага ҳеч илтифоти йўқ,
Ҳеч кимни бу жаҳонда бақолиғ ҳаёти йўқ,
Жонларни бу ажалнинг қўлидан нажоти йўқ,
Аз баски золим аҳлини ҳаргиз уёти йўқ.

Шавқийки дониш аҳлини эрди ягонаси,
Туққан йўқ эрди ондек ўғул, даҳр онаси,
Оламини тўлдуруб эди нутқу таронаси,
Сўзидин ўзга қолмади эмди нишонаси,
Ҳайҳотким жаҳонда у кунун жисму зоти йўқ.

Мирийни ёди бирла кўзимдин оқар ёшим,
Умри дурурки ғам била оғиштадур бошим,
Тўлди мусибатида ғамила ичу тошим,
Йўқ андин ўзга кўнглима бир зарра ўйлошим,
Қолган каломидин бўлак ул зоти оти йўқ.

Аҳқарни қайси васфини мен айлайин баён,
Назмидин элга илми қуёшдек эрур аён,
Гар ўйласам ҳаётини ашким бўлур равон,
Жисми латифи топди қаро ер аро макон,
Эмди лабида ҳайф бурунги наботи йўқ.

Ноқисни урган эрди жаҳонда камоли жўш,
Ашъору назм қалбида қилган эди хуруш,
Ҳар ҳарфу нуктаси сўз элидин олурди ҳуш,
Кўргилки они охир ажал айлади хомуш,
Олдида эмди ёзғали килку давоти йўқ.

Во ҳасрато Салоҳийи ширин забонимиз,
Доноу хурдафаҳм, буюк нуктадонимиз,
Сўз айтурида нутқи фасих ул - баёнимиз,
Кетдию етди кўкға садойи фиғонимиз,
Оғзимда дўстлар ани ғайри сифоти йўқ.

Маҳдийки ибни Аҳқар эди наслу зотға,
Тенг эрди отага етушиб шеъриётға,
Таъ айлар эрди сўзлари оби наботға,
Бул ҳам дучор бўлди каманди вафотға,
Бас зоҳир ўлди йўқ аниким то вафоти йўқ.

Ҳомидни ўйласам юроким сув бўлиб оқар,
Ойина янглиғ дийдаларим ҳар тараф боқар,
Ким эмди сўз эшикини Ҳомид каби қоқар,
Боқсам сўзиға жисмима жондек бўлуб ёқар,
Найлайки оғзида кунун оби ҳаёти йўқ.

Золим ажал, дегил менга, Ҳокийни найладинг,
Биздин жудо қилиб тани покини найладинг,
Бўлган гуҳар макони, юрокини найладинг,
Гандум каби дилидаги чокини найладинг,
Йўқ бир дилики даҳрда сендин руфоти йўқ.

Тоиб ҳам эрди шоири ширин каломлиғ,
Хуш феълу хуш тавозе, хуш эҳтиромлиғ,
Сўз мажлисида сўз элиға инъишомлиғ,
Абъёту насрда эди ул баҳракомлиғ,
Фарёдким жаҳонда ани ҳам ҳаёти йўқ.

Онларки сўз равоқига қўндурди кунг ура,
Биз хўшачинларига бўлуб қолди хотира,
Тақлид этиб аларга тутуб килки қосира,
Қилдим рақам вале неча сўз, ўхшамас сира,
Ножий нетайки, учқани танни қаноти йўқ.

МУСАДДАС

Нолам садосига не бўлур солсангиз қулоғ,
Топғайди кош хаста дилим ранждин фароғ,
Аз баски Қайс ҳолига кўнглум тароғ-тароғ,
Дашти фироғ ичра қолиб ёридин йироғ,
Дер эрди Лайли васлини ҳар дам қилиб сўроғ,
Мен мунда доғ бўлдим ул анда бўлди доғ.

Шавқийки ўз замонасининг фозили эди,
Дониш элини олими ҳам омили эди,
Ашъору назмда ҳамшанинг комили эди,
Қилди жаҳонни таркини бу ҳосили эди,
Оғзим нафас-нафас бу сўзи қоили эди,
Мен мунда доғ бўлдим ул анда бўлди доғ.

Мирий жанобиға қара жабҳамни сурмадим,
Кулдек қошида хизмат этиб, оҳ, юрмадим,
Ойнаи жамолини кўз бирла кўрмадим,
Бошимни ажз бирла аёғига урмадим,
Қабриға эътикофим учун жой қурмадим,
Мен бунда доғ бўлдим, ул анда бўлди доғ.

Аҳқарки эрди даврида бир олими замон,
Пири Низомий, Хисраву Фирдавсидин нишон,
Турку араб тилида фасоҳатли нуктадон,
Жомий каби балоғат улумида форсдон,
Қилди ажал вужудини ер бағрида ниҳон,
Мен мунда доғ бўлдим, ул анда бўлди доғ.

Ноқисни руҳи поки агар қилмаса мадад,
Фазлу камолидин дегали борму менда ҳад,
Сўз анжумида боғлади оламда кўп расад,
Ушбу сўзумға бор мени кўп ҳужжату санад,
Олди қучоғига ани ҳам оқибат лаҳад,
Мен мунда доғ бўлдим ул анда бўлди доғ.

Қайдин топарман эмди Салоҳий ҳаётини,
Айтиб тамом айлай олмам сифотини,
Нутқ айлаганда лабдаги шаҳду наботини,
Қилди тахаллус ўзига назм ичра отини,
Э тийра хок чекдинг ўзинг сори зотини,
Мен мунда доғ бўлдим ул анда бўлди доғ.

Маҳдийи нуктадон била Ҳомид ҳам ўтдилар,
Жоми ажални Тоиб ила Хокий ютдилар,
Мирзо Дабириё даҳр элидин дил совутдилар,
Мирию Шавқийга боруб ўзни ёвутдилар,
Онларни ёди Ножий, ҳаётим қурутдилар,
Мен мунда доғ бўлдим ул анда бўлди доғ.

НАСИХАТНОМАЛАР

Ғам чекар ҳар доимо мушфиқ ато фарзанд учун,
Моли жонин сарф этар мунглуғ ано фарзанд учун,
Айлағай шому сабо яхши дуо фарзанд учун,
Кўрмағайлар хори ғам ҳаргиз раво фарзанд учун,
Алғараз бечоралар бўлган адо фарзанд учун.

Ғар тикан фарзанд аёғига қадалса ногаҳон,
Ота-она кўз тутарлар бизга кирсун деб равон,
Йўқтурур оламда онлардек муҳиббу меҳрибон,
Истағайлар яхшилик фарзандга ҳақдин ҳар замон,
Во демаслар кўрсалар юз минг жафо фарзанд учун.

Ғар вафосиз бўлса фарзанд, они фарзандим дема,
Зиндалик боғида буткан нахли пайвандим дема,
Хотирингдин меҳрин олиб ташла, дилбандим дема,
Заҳр эрур заҳри ҳалоҳил, ҳеч гулқандим дема,
Чекмағил беҳуда кўп ранжуано фарзанд учун.

Садқа қил жонингни ғар фарзандинг эрса боадаб,
Ғар адабсиз бўлса ул жонингга еткурғай тааб,
Эл ичида бор менга фарзанд деб ҳеч очма лаб,
Кўп маломатлар бошингга келғусидур бу сабаб,
Кетгай иззу ҳурматинг бу беҳаё фарзанд учун.

Қилмаса ҳурмат атони ул нечук фарзанд эрур,
Она қадрин билмагани қайси тан инсон билур,
Ҳайф, юз ҳайф ул ўғулга отасини ранжитур,
Туфлагил ул қиз бетига она кўнглин оғритур,
Ота-она доғ эрурлар норасо фарзанд учун.

Қариган чоғда атоға шафқатини қилмаса,
Хам бўлиб қолган анони хурматини қилмаса,
Номурод ўлганларида ҳимматини қилмаса,
Жони дил бирла тутуб қўл хизматини қилмаса,
Ғам чекиб юрмак на ҳожат бевафо фарзанд учун.

Бу замон фарзандларининг аҳволига юз оху вой,
Ота қариб қолса қўйғайлар отин бизнинг бобой,
Беадабларни кўрунг аноларин дерлар момой,
Садқайи бобою момой ўлсалар эрди бажой,
Бу дуо бўлсун ижобат бахаво фарзанд учун.

Эй ўғул, чиқти эсингдин чулғаниб ётганларинг,
Эй қиз, ўз ахлотинг ичра булғаниб ётганларинг,
Бир нима келмай қўлингдин тўлғаниб ётганларинг,
Қорнинг оч қолганда йиғлаб, играниб ётганларинг,
Ул ано эрмасмуди бўлган фидо фарзанд учун.

Қоматинг етди камола, эмди бўлдинг эр йигит,
Ақлинг ўлса, эй йигит, қари отанг қадриға ет,
Мушфиқ онангни дуосин олгилу пандин эшит,
Юрмағил беҳуда йўлга, волидангни хурмат эт,
Халқ аро иззат топар ақли расо фарзанд учун.

Кўрамиз баъзи ўғилни отасидин ор этар,
Баъзи бир қиз ҳам аносин ранжитиб озор этар,
Қайтариб сўз хотирин, озурда айлаб зор этар,
Оқ сутин қилмай риоя қариганда хор этар,
Бўлдилар турлук балоға мубтало фарзанд учун.

Тун саҳарлар ширин уйқусини бузган онадур,
Оғзиға янбош бўлуб кўксини чўзган онадур,
Йиғлаган вақтида тотлиқ сут эмизган онадур,
Шод ўлуб янги бешик асбоби тузган онадур,
Меҳрига кўнгул кўюб бўлган фано фарзанд учун.

Бир куни бўлғайки нахли қоматинг сархам бўлур,
Энкайиб, ёшлиғ тилаб икки кўзинг ер термулур,
Беадаб фарзандларинг бошингга юз ғам келтирур,
Ота-она қадрини сўнгра сенга ким билдирур,
Кўргайсен сен ҳам бизингдек можаро фарзанд учун.

Вояга еткурдилар бир парчаи ярғоқни,
Ота-она бағрини сув айлаган йиғлоқни,
Кет очиқ, шарманда, баъд афъолу бад ахлоқни,
Панд эшитмай шўхлиғлар айлаган айғоқни,
Оқибат чектилар элдин кўп изо фарзанд учун.

Гар мани ўғлум эсанг оғзинга олма ҳеч арақ,
Гар мани қизим эсанг пандимдин олғайсан сабақ,
Бас менга эмди халойиқ олдида кўп вайсамақ,
То қачон бедоналардек сайраб айтай фатфалақ,
Энкайиб қолдим олиб қўлға асо фарзанд учун.

Қайси фарзанд ота пандин олмаса фарзанд эмас,
Она қадрин билмаған қизни кишилар қиз демас,
Дарҳақиқат бўйла фарзанд бир пулусқа арзимас,
Ақли бор одам бу хил фарзанд ғамида ғам емас,
Чекма сен ҳам заррача ғам, Ножиё, фарзанд учун.

Ўғлум, сенга бир васиятим бор,
Бир неча яна насиҳатим бор.

Ҳалоки улусда иззатим бор,
Бир озгина элда ҳурматим бор.

Мағрур бўлуб кетиб ўзингдин,
Берма кишига зиён сўзингдин.

Олам ишини бақоси бўлмас,
Даҳр аҳлини вафоси бўлмас.

Бир кун етиб иззатимга накбат,
Келтурса саодатимга офат.

Ё келса ажал очиб қулочин,
Кирмак ани қўйнига бўлур чин.

Тақдири қазога мен сўнуб бош,
Кетсам, тўкилур кўзингдаги ёш.

Мендин сенга нафъ сўнгра бўлмас,
Чун коса тўкулса қайта тўлмас.

Бермас сенга ҳеч кимса ёри,
Бўлмас ғамингда ғамгусори.

Уч кун ўтар-ўтмасида, ҳайҳот,
Олмас тилига отангни бир зот.

Қочғай ҳама ёру дўст сандин,
Бал хешу табору пўст сандин.

Номимки жаҳонда қолмаса ҳеч,
Тушғай сенинг ҳам ишингга юз печ.

Эл оғзига олмағай сени ҳам,
Ёд айламағай киши мени ҳам.

Бу дамки отанг кўзи тирикдур,
Судинга, зиёнингга шерикдур.

Иш қилки ўзунгга нафъи бўлғай,
Ҳосид ҳасадингни дафъи бўлғай.

Нафъу зараринг аюр ҳамиша,
Душман тилини қаюр ҳамиша.

Ҳеч ким демасун ёмон ишингни,
Ё этмасун айб қилмишингни.

Лекин ҳамадин ўзунгни кам тут,
Эл олдида гарданингни ҳам тут.

Бечоралиғ ихтиёр этғил,
Камларга ўзингни ёр этғил.

Камлиғда камол ҳосил ўлғай,
Манлиғда камол зойил ўлғай.

Алданма отанг ҳаётига ҳеч,
Бир кун етадур бу эртага кеч.

Ҳар субҳнинг шомидур пайидин,
Ҳар жом жудо бўлур майидин.

Ёд айла келур замонни доим,
Эл севмаган ишга бўлма қойим.

Эр бўлсанг аюрма ўзни элдин,
Хизматда камарни боғла белдин.

Элдин чиқа кўрма бир нафас ҳам,
Эл кўрса сени мисоли хас ҳам.

Кибр этмаки, кибр кўп ёмондур,
Кибр аҳлини қилмиши зиёндур.

Ўзингга тавозўъ пеша қилғил,
Эл ҳурматини ҳамиша қилғил.

Инсонни тавозўъ яхши ҳоли,
Будурки азизлар мақоли.

Ранжитма биравни ҳеч ўзингдин,
Еткурма зиён анга сўзингдин.

Зинҳор кишига берма озор, Озор кишига берма
Бир мўрға ҳам еткурма озор. Зинҳор.

Зинҳор бу сўзни
тингла зинҳор.

Дунёда ёмон киши дилозор,
Оллоҳ ҳам андин ўлди безор.

Яъни ба масал бирав ўзингни,
Ранжитса кесиб агар сўзингни.

Сен они нечук ёмон кўрарсан,
Кўрсанг ани тумшугинг бурарсан.

Албатта бил ўзгани ўзингдек,
Кўр бошқа кишини ҳам кўзингдек.

Кўзингга раво кўрармусан хас,
Ўзга киши ҳам сени каби кас.

Одамни Худо муқаррам этти,
Олий насабу муқаддам этти.

Инсон щарафи фиолидандур,
Хулку ҳушу яхши ҳолидандур.

Сурағ била одами эмасдур,
Аҳли хирад одами демасдур.

Суратда керакли яхши сийрат,
Сийратсиз эса керакми сурат.

Оқил киши суратингга боқмас,
Сўз маънисиз ўлса ҳеч ёқмас.

Ким сўзига бўлмаса маъони,
Инсонга қўшуб бўлурми они.

Фикр айла бурун агар лаб очсанг,
Сўз гавҳарини улусга сочсанг.

То ўйламайин оғизни очма,
Бодом чақиб мағизни сочма.

Сўз сўзламакингда паст сўзла,
Эл қилмак ўзингга элни кўзла.

Келтурма сўзунг чўзуб малолат,
Ҳам ўз тилингга етар калолат.

Зинҳор бирав сўзини кесма,
Мажлисда кишига кўзни қисма.

Ё қўл била қилмағил ишорат,
Сухбат аро тушғуси хасорат.

Сен яхши эсанг ҳама халойиқ,
Яхши кўруб узмағай алойиқ.

Гар бўлса сўзинг ичида тундлиғ,
Табъингда ямонлиғ ила кундлиғ.

Феълингда қабоҳат ўлса зоҳир,
Кўнглингда хиёнат ўлса зоҳир.

Эл қочғусидур сенинг қошингдин,
Безор бўлур кўзу қошингдин.

Бир кимса ўтарму ёнбошингдин,
Ҳатто емағай нону ошингдин.

Ким сенга бу нав панд берғай?
Оғзингга наботу қанд берғай?

Бечора отанг юроки очиб,
Панди гуҳарин бошингга сочиб,

Келгуси ҳаётинг истаб ҳақдин,
Ёзди муни, кўр ўқуб варақдин.

Ҳаттоки бу сўзда барча судинг,
Олғилки бу суд буду будинг.

Умримдин ўтуб кўпи кетубдур,
Етмишга яқин бориб етибдур.

Сен ким мени жоним ичра пайванд,
Ширин ҳаракатли яхши фарзанд.

Оз қолған ҳаётими ғанимат,
Билгилки ўтуб кетар бу муддат.

Сўнгра мени охтариб юрарсан,
Ҳар чол юзиға термуларсан.

Ёд айласа бир киши атосин,
Ё йўқласа мушфиқа аносин,

Сув бўлғусидур оқиб юрокинг,
Топилмағай истаган тилокинг.

Ҳар сўзки дедим қулоғингга ол,
Ақлингни тутуб туруб қулоқ сол.

Санга яна бир сўзимни дерман,
Чунким ҳама дам гамингни ерман.

Зинҳор бирав билан урушма,
Ҳар ишда ачиглашиб юрушма.

Билгилки урушни ит ишидур,
Қопмоқ учун оғзида тишидур.

Гарчи бу сўзум ҳақиқий сўздур,
Ақл олдида бир дақиқи сўздур.

Лекин сенга ким қилур ямонлиғ,
Сен қил эвазига меҳрибонлиғ.

Ул қилса сени ҳақингга итлик,
Кўрсат бадалиға сен йигитлик.

Яндашма болам ямон кишиға,
Қотилма, қўшулма ҳеч ишиға.

Бўлгил ҳама яхшилар рафиқи,
Оқил кишини будур тариқи.

Зероки ямондадур касофат,
Яхшидин олур киши шарофат.

Нодонлар ила ўтурма, турма,
Ичкучилар ила ҳеч юрма.

Зинҳор арақ оғизга олма,
Ўзингни касофат ичра солма.

Бошдин аёғи арақ зиёндур,
Ҳар турли ямондин ҳам ямондур.

Ичкан кишини эси кетодур,
Ҳар қубҳ эс ўлмағач этодур.

Оқил киши ўзни тентак этмас,
Ганграб боши ҳар тарафга кетмас.

Ичғач кетиб ақли, маст бўлғай,
Халқ олдида қадри паст бўлғай.

Ё бир кишини ҳақорат этғай,
Ё ўзга ҳақоратин эшитғай.

Баъзи киши ит бўлуб ҳуродур,
Кўрган кишини тутуб уродур.

Бу ишни кучук қилур қутурса,
Ит дер муни ҳар кимики кўрса.

Ҳайҳотки бу нечук кишидур,
Бир шиша арақни қилмишидур.

Кўрдум неча бир кишини охир,
Бу ҳолига айлағай тафохир.

Ақлин алишиб арақ сувиға,
Расво бўлуб борғуси уйиға.

Бечора заифасини урғай,
Атфолиға ит бўлуб югурғай.

Ҳар сори қочар алар изиллаб,
Жойи пана ахтарур безиллаб.

Бу хил неча ишлар ўлди ҳодис,
Барчасиға ичкиликдур боис.

Оқил киши ҳеч арақ ичарму?
Фарзанду аёлидан кечарму?

Расво бўлубон ики жаҳона,
Солғай ўзини неча зиёна.

Ҳосилки арақда кўп касофат,
Бир қатраси ичра юз қабоҳат.

Сўз қисқаси шулки, э азизим,
Сўзга тушунарли ботамизим.

Гар ичсанг арақ, болам демасман,
Сен ўғлиму мен даданг эмасман.

Қилдим сенга бу васиятимни,
Бир неча муҳим насиҳатимни.

Мен Ножий лақаб улусқа шоеъ,
Қилма мени сўзларимни зоеъ.

Сенга насиҳат этай, тингласанг агар, ўғлум,
Ҳамиша айла ёмон аҳлидин ҳазар, ўғлум,

Қазонга бўлма яқинким юқар қароси анинг,
Эмас касофати, албатта, беасар, ўғлум.

Ичувчиларга яқин бўлмагил, эсанг оқил,
Бу ишдин оқибат кўргайсен зарар, ўғлум.

Арақ ичиб, кетиб ақлинг уйинга борганда,
Ўгул-қизингга солурсен ^{кега} хатар, ўғлум.

Сўзум агарчи қатиг кўрунур, тотиб кўргил,
Бор ани зимнида кўп шарбату шакар, ўғлум.

Ҳаёт боғида нашъу намаога соҳибсен,
Чу тол нахли каби бўлма бесамар, ўғлум.

Келиб жаҳона сен эмди камол ҳосил қил,
Йигитлик авжини ўткарма беҳунар, ўғлум.

Нечук қўшуб бўлур инсона маънисиз кишини,
Деса бўлур ҳунари бўлмаганни хар, ўғлум.

Қаерда бўлса ямонлиғ ўзингни айла йироқ,
Касофати дилинга, жисминга юқар, ўғлум.

*Ҳаётда беҳуда сўз, фозили шита ҳеҷ борини
Кўзингни кўр каби юм, биле қулоғини қар ўғлум.*

Табиатингда гар инсофдин асар бўлса,
Қулоғинг ҳалқасида бу сўзум гуҳар, ўғлум.

Ҳаволиғ ўлма ўшал зоҳиди риёи каби,
Бошингни қил ҳамадин, ~~яши~~ пасттар, ўғлум.

Вафоси йўқ бу жаҳон молини бақоси ҳам,
Ўзунгни айлама беҳуда дарбадар, ўғлум.

Жаҳолат аҳлиға яндошма, изла донони,
Не баҳра берғусидур мевасиз шажар, ўғлум.

Бировни кўнгулни озурда қилма сўз бирлан,
Адабни сақлағилу бўлма пардадар, ўғлум.

Кишига тил била хоҳ қўл била, изо берма,
Ўнгу сўнгунга бурун айлағил назар, ўғлум.

Кўнгулни тоза тутуб холис айла яхшилиғинг,
Савобин айлама миннат қилиб ҳадар, ўғлум.

Сафар қилур эсанг аввал рафиқи қобил топ,
Рафиқ бўлса ёмон ул сафар сақар, ўғлум.

Кишини маъракасиға чақирмаса борма,
Белинға боғла мудом ҳиммати камар, ўғлум.

Сани гар биров уйига айласа меҳмон,
Қабул эт ҳарнаким қилса моҳазар, ўғлум.

Сенга ёмон десалар сен анга дегил яхши,
Ки яхшилиғ била топгайсен зафар, ўғлум.

Кимки камтар эса оқибат бўлур ортиқ,
Ахири камтар ўлур қилса карруфар, ўғлум.

Ҳаёу шарму адаб сақла доимо ўзунга,
Ҳаёси йўқ киши нарговдин батар, ўғлум.

Адаб тариқини тутсанг, ҳаёу шарм этсанг,
Улус кўз ичра қарочиг каби севар, ўғлум.

Уётинг ўлмаса, хулқу сўзунг совуқ бўлса,
Қошингдан аҳли мусоҳибларинг қочар, ўғлум.

Сани ямон десалар яхши бўлмағай манга ҳам,
Ки неку бад ҳама сендин менга етар, ўғлум.

Кафингни хайри саховатга айлағил мойил,
Бало ўқиға сахо бўлғуси сипар, ўғлум.

Йигит эсанг отахонларнинг ҳурматин қилғил,
Бўлур сен эл кўзида яхши, мўътабар, ўғлум.

Аёғинг остиға боқ, бандасан, гурур этма,
Бошинг фалакға агар етса ҳар қадар, ўғлум.

Эшитмадингму Скандарни саргузаштасини,
Тасарруфида олиб эрди баҳру бар, ўғлум.

Ўз амри бирла қўлин наъшидин чиқардилар,
Ки кўрсин ибрат учун аҳли ҳар басар, ўғлум.

Ғаразки, даҳрни ҳеч кимсага вафоси йўқ,
Бировга доимий эрмас бу ер мақар, ўғлум.

Отанг насиҳатини тут қулогингга маҳкам,
Кўтарма эл ичида номи оқпадар, ўғлум.

Улус сани десалар яхши, манга ҳам яхши,
Ва гар ямон десалар, хотирим чўқар, ўғлум.

Ёзанда назм тахаллус бўлуб менга Ножий,
Бу сўзларим сенга билсанг чу тожи-зар, ўғлум.

Пандим эшит, э кўзи шаҳло ўғул,
Жон қулоғи бирла ани қил қабул.

Меҳринг исиг, жонима пайвандсен,
Жондин азизроқ менга фарзандсен.

Ким қилиғингдан сени дилхастамен,
Кўнгли синиқ, хотири бишкастамен.

Бозию тозандалиғ ўлди ишинг,
Шўхлиғ ўлди ҳама дам хоҳишинг.

Чиллику янғоқ ила қилдинг ўюн,
Кўймадинг ҳеч мактаб ўқурға бўюн.

Мактаба майл айлаки топғунг камол,
Мактаб ила ҳосил ўлур яхши ҳол.

Мактаб эрур манбаи илму адаб,
Мактаб эрур мазраъи иззу ҳасаб.

Илм ўқи, эй жони падар, вақтидур,
Илму ҳунар ёшларинг бахтидур.

Чеҳра очик, лаблари пурханда бўл,
Фазлу ҳунар сориға тозанда бўл.

Фойида йўқ чиллику янғоқдин,
Чирки ошур эгнингни туфроқдин.

Юрма ямонлар била, э нури чашм,
Пандими тут сидқ ила қилма хашм.

Яхшини кўр, яхшидан ўрган адаб,
Яхши десун эл сеғи ҳам яхшилаб.

Яхши тут устодларинг ҳурматин,
Муғтанам эт дурру гуҳар қийматин.

Келса алар, таъзим учун рост бўл,
Мактаб аро бекаму бекост бўл.

Қўлни қовуштир киши келса дучор,
Ҳурмат учун айла саломинг нисор.

Қилма ружуъ кўча-у бозорга,
Бўйнингни ҳам қилма харидорга.

Боқ ҳамаға яхши назорат била,
Оғзингни ўргатма ҳақорат била.

Хулқу хушу лутфи тавозуълиғ ўл,
Кибру ҳаво бирла танозуълиғ ўл.

Тозалиғ эт доим ўзингга шиор,
Доманинга юқмасун ҳаргиз ғубор.

Ҳар киши кўрса ҳавасинг айласун,
Юзни аросида сени сайласун.

Хуррам ўлур боғ каби суҳбатинг,
Фазлу хунар бирла ошур рифъатинг.

Дангасалар суҳбатидин ор қил,
Ўзингни аълочиларга ёр қил.

Кўрдинг ўзинг дангасалар ҳолини,
Элга қилур кулгу ўз аҳволини.

Кимки эрур илму хунардин бари,
Деса бўлур даҳрнинг думсиз хари.

Кимда хунар йўқ қуриган бир яғоч,
Балки ичин қурт еган қайрағоч.

Сендин ҳамиша тиларам, э писар,
Саъй ила қил касби камолу хунар.

Илм сари ҳирсингни этгил зиёд,
Ҳарна ўқуганларингни айла ёд.

Гарчи сўзум санга ачиғ кўрунур,
Фойидаси охири маълум бўлур.

Бўлсанг агар олам аро ботамиз,
Эл ичида мен ҳам ўлурмен азиз.

Сендин эрур иззату жоҳим мени,
Такъягаҳим, пушту паноҳим мени.

Меҳри юзинг дийдаларим равшани,
Васлинг эрур жону дилим гулшани.

Нақди ҳаётимга сабаб қоматинг,
Соя солуб бошим уза рафъатинг.

Жоним очиб, санга дедим пандими,
Оғзинга солдим неча гул қандими.

*Павши азар аввалига ташқур
Чайнари отиш мазани тили уғур.*

Яхшилигингдур талабим ҳар замон,
Бўлғил илоҳи бу жаҳонда омон.

Қари отанг сўзини мақбул бил,
Пандини фаҳм айлау маъқул қил.

ТОЖИКЧА ШЕЪРЛАР

Аз жаҳон чун лола бо сад доғи дил рафтем мо,
Бесанад аз даъвийи худ мунъфаил рафтем мо.

Лофи донойи задимӯ харза шуд гуфтори мо.
Сар-басар аз пеши доноён хижил рафтем мо.

Азми рафтори ба сӯйи аҳли дониш рафтем,
Аз ғурури ғафлат охир по ба гил рафтем мо.

Эътибори фазлу дониш зарра дар олам намонд,
Аз пайи донишварон зон муттасил рафтем мо.

Ҳар киро дидем масти бодаи кибру ғурур,
Хуни дил хӯрдему сил гаштему, сил рафтем мо.

Даъвийи гардан фарози будморо хайф-хайф,
Аз хужуми ҳасрат охир музмаҳил рафтем мо.

Номи худ Ножий ниҳодимӯ нажот аз ғам нашуд,
Оқибат аз даҳри дун сад ғам ба дил рафтем мо.

МАЗМУНИ:

Жаҳондин худди лола каби кўнгилда юз доғ билан кетдик биз,
Хужжатсиз ўз даъвомиздан хижлатманд кетдик биз.

Донликдан лосфурдик, аммо айтаётганимиз бир тийна қиммат бўлди,
Бирма-бир доноларнинг ёнидан хижлат тортиб кетдик биз.

Илм аҳли сари боришга азм қилдик, аммо гафлат гуруридан
Оқибатда оёғимиз лойга ботганча кетдик биз.

Оламда фазл ва илмга заррача эътибор қолмади,
Донишмандларнинг ортидан муттасил кетдик биз.

Кимни кўрмайлик, барчаси кибру гурур шароби билан маст,
Ич-ичдан эзилиб, сил бўлиб, сил кетдик биз.

Ҳайф-ҳайфки, биз ўзни катта тутмоқликни хоҳлардик,
Аммо ҳасрат ҳужумидан оқибатда нобуд бўлиб кетдик биз.

Ўз номимни Ножий, яъни нажот истовчи қўйган бўлсам-да,
Аммо ғамдан нажот топмадим. Оқибат бу дуендан кўнгилда
юз ғам билан кетдик биз.

Мезанад фаввора ҳар су ашки об аз чашми ман,
Медамад дар килт зори ғам хузоб аз чашми ман.

Он қадар боридаам аз дийда тўфони сиришк,
Хонаи агёр то гардад хароб аз чашми ман.

Рӯзи васлаш ид бошад ошиқонашро вале,
Шоми ҳижрон алҳазар э шайху шоб аз чашми ман.

Оби дарёроки мебини зи ашкам рашҳаи,
Абри найсон дар баҳорон як саҳоб аз чашми ман.

Дар шаби ҳижрон баёдаш он чунон бигрестам,
Тарсам олам пур шавад з оби азоб аз чашми ман.

Аз ҳароратҳои ишқаш сӯхт дил дар синаам,
Қатра-қатра мечакад оби кабоб аз чашми ман.

Ножиё, аз ман чи пурси ҳолати девонаги,
Ақл аз сар, сабр аз дил, рафт хоб аз чашми ман.

МАЗМУНИ:

Кўзимдан фаввора бўлиб ҳар тарафга ёш сочилади,
Ғам экинзорининг ранги менинг (қизарган) кўзларимдан ранг олган.

Шунчалик кўп кўз ёши тўқдимки, душман (бегоналар) уйини хароб қилсин.

Унинг висол кўрсатган куни ошиқларига байрам бўлсин, аммо эй ёшқарилар, ҳижрон шомидан алҳазар.

Дарё сувини кўрган бўлсанг, у менинг кўз ёшларим олдида томчидир, баҳор ёмғири эса қисқа ёмғир кабидир.

Ҳижрон тунида уни ёд қилиб, шундай йиғладимки, кўзларимдан оққан азоб сувидан олам тўлмаса деб қўрқаман.

Унга ишқим ҳароратидан жигар-бағрим куйди ва кўзим орқали унинг (куйгандан сўнг оқадиган) суви қатра-қатра томмоқда.

Эй Ножий, жиннилик ҳолати сабабини сўрсанг, бошдан ақл, кўнгилдан сабр, кўзимдан уйқу кетгандир.

Хоҳам аз ҳақ доимо осойиши жонат диҳад,
Дар даме охир илоҳи нури иймонат диҳад.

Дар жаҳон файзи вужудат муғтанам донистаам,
Кӯҳли бинойи ба чашмам гарди домонат диҳад.

Китъаҳойи аз карам дар ҳаққи ман бинвиштаи,
Баҳри ҳар ҳарфаш жазои нек субҳонат диҳад.
*Шире бошад вужуди ҳаризии сикат ту,
Сар ба тасвири суҳан албатта самшонат*
Дар суҳандони туро он кист ҳам ранги кунад, *диҳад*
Хужжати бар мумкирон авроқи девонат диҳад.

Ҳаст пайдо дар вужудат аз фазоил сад ҳазор,
Аҳли маъниро фараҳ лафзи фаровонат диҳад.

Аз фалак ояд туро ҳар дам садои офарин,
Савти таҳсин аз замин абнойи инсонат диҳад.

Мекунам дасти дуо сӯйи само шому сабо,
Давлати дунёу динро фазли раҳмонат диҳад.

Бо ту ихлосам дурусту эътиқодам нест суст,
Риққати дар қалби ман шоядқи эҳсонат диҳад.

Эй Салоҳий, гарчи дурам аз фуюзи суҳбатат,
Қурбати дорам умид аллофи яздонат диҳад.

Дошт поси хотират он пири кони илму фазл,
Ин шараф Ножий туро аз ҳифзи қуръонат диҳад.

МАЗМУНИ:

Оллоҳдан жонингнинг осойишталигини беришини сўрайман,
Охириги дақиқаларда иймон нурини беришини сўрайман.

Бу жаҳонда вужудинг файзини ғанимат билганман,
Етишан қоматинга садқа, эганинг гардини (қўзга суришга) етказсин.

Карам қилиб менинг ҳаққимга қитъалар юборибсан,
Ҳар бир ҳарфи учун (маҳшар) тонгида яхши мукофотингни берсин.

Ноликликда ким ҳам сенга етарди, агар, мунир келадиганлар бўлса,
Девоналикнинг варақларини (оллоҳ) ҳужжат қилиб берсин.

Вужудингда фозилликдан юз мингта бордир,
Маъно аҳлига фаровон лафзингдан шодлик етказсин.

Фалақдан сенга ҳар доим офарин деган садо эшитилсин ва инсон
эотидан ҳам таҳсинлар эшитишингни (оллоҳ) насиб айласин.

Ҳар зоти оғоч самога қараб қўл очиб дуо қилгани, сенга дуё
ва дин давлати, оллоҳ фарзи-иноятини берсин.

Сенга ихлосим дуруст ва эътиқодим суст эмас,
Кўнглимдаги сенгани баган илиқлик шояд яхшигини таъжизат қилса.

Эй Салоҳий, суҳбатинг файзидан гарчи узоқ бўлсам
ҳам, умид қиламанки, оллоҳ ўз лутфларидан аямасин.

Бу илм-фазл соҳиби бўлган мўйсафиднинг сенга ҳурмати ошди.
Бу шарофдин Ножий сенга Куръон (ёмонликдан) сақлашини тилайди.

Намоям ар ба жаҳон рӯи оламоро,
Бубини бар сари ҳар кӯча фавжи шайдоро,
Чу ман надида касе шӯхшанг барноро,
Агар ба бод диҳам зулфи анбаросоро,
Ба доми хеш кашам оҳувони саҳроро.

Ман он нафисаи нозукниҳолу меҳрвашам,
Дилики нест ба меҳри жамоли худ накашам,
Ба жони ҳар ки муродам зи жон зи баски хушам,
Агар ба наргиси шаҳлоии хеш сурма кашам,
- Сияҳ кунам ба жаҳон рӯзгори лайлоро.

Ба жилва жилва агар ҳар тараф хиром кунам,
Сиҳи қадони жаҳонро ба худ гулом кунам,
Ба чини абрӯ агар қасди интиқом кунам,
Ба як карашма тавонамки қатли ом кунам,
Ба хоки тийра нишонам тамоми дунёро.

Ба нуқра таъна занад ин сафоии баданам,
Чу мавжи оби равонаст ҳам арақ ба танам,
Зи лутф агар ба қатилони худ назар ғиганам,
Ба ним ғамза товонамки мурда зинда кунам,
Хабар диҳед зи эъжози ман Масеҳоро.

Мароки ин ҳама хуби зи бахти^{7и} рӯзи,
Зи ишқи ман ба дили бедилон бувад сӯзи,
Ба меҳри ман ҳама офоқ карда дилдӯзи,
Гузори ман ба калисо агар фитад рӯзи,
Ба дини хеш кашам духтарони тарсоро.

Зи жамилаи зебоу шоҳиди нозам,
Ба нозики зи ҳама халқ баъки мумтозам,
Ба шохи сидраи боғи жамол парвозам,
Агарчи кабк хиромам ва гарчи шаҳбозам,
Ба пойи ман нарасад ҳеч дасти анқоро.

Расад ба дийдаи ушшоқ гарди домонам,
Ба дийда сурма кашад ошиқон яқин донам,
Ба жисми Ножийи мискин азиз аз жонам,
Чу Тожидавлати он шаҳ зи хўбрўёнам,
Сабо зи нақҳати ман муждадеҳ шаҳаншоро.

МАЗМУНИ:

Агар жаҳонга олам юзини кўрсатсам,
ҳар кўчада ошиқлар гуруҳини кўрардинг.
Менга тенг келадиган шўх ва зебо ёши йўқ.
Агар мен анбар ҳидлаб зулфимни шамолга тутсам,
сахро оҳулари (унинг ҳидидан маст бўлиб) менинг
тузоғимга илинадилар.

Мен ўшал нозик ниҳолдирманки, ўз жамолим
меҳрига бирор кўнгилни тортмаган бўлсам.
Ҳар бир киши жонига жонимни берай, шундан хушман.
Агар ўз шахло кўзларимга сурма тортсам, бутун
рўзғорини жаҳонда қаро қилгумдир.

Агар жилва қилиб ҳар тарафга хиром қилсам, жа-
ҳон сарвқоматлари менга қул бўлишади.
Агар қошимни чимириб, қасос олар бўлсам, бир
қарашим бирла ёппа қирғин қилишим, бутун дунёни
қора тупроқ қилиб кўрсатишим мумкин.
Баданимнинг тоза, софлиги нуқра билан баҳслашади,
Танимдаги ҳар бир тер томчилари оқар сувнинг мавжидек.
Агар ўз қурбонларимга лутф айлаб бир назар ташласам,
ярим ғамзадаёқ ўлик қайта тирилади.
Менинг бу мўъжизамдан Масиҳога (Исо пайғам-
барга) хабар беринг.
Мендаги барча яхшиликлар бахтга эришганимдандир.
Менинг ишқимдан ишқсизлар кўнглига оташ тушади.
Менинг меҳримдан барча уфқлар таъсирланган.
Агар бирор кун йўлим черковга тушиб қолса,

гайридан қизларни ўз динимга киргизаман.
Ўзаллик ва нозда ўзим белгиликман, нозикликда
барча яратилганлар ичида устунман.
Жамол боғи сидра (жаннатий дарахт) дарахти шохи
узра парвоз қиламан. Гарчи хушрафтор (каклик мо-
нанд хиром қилиб юрсам) ва лочин бўлсам-да, мен-
га ҳатто анқо қушининг ҳам қўли етмайди.

Агар этагимнинг гарди ошиқлар кўзига етиб борса,
аминманки, улар уни кўзларига сурма қилиб суртишади.
Жонимдан азиз Ножий жисми ҳаққи ул шоҳ давлати
тожи (Тожидавлат) каби хушрўйларданман.
Эй тонг, менинг хушбўй ҳидимдан шаҳаншоҳга хабар етказгил.

МУНДАРИЖА

Ғазаллар	6
Мухаммаслар	30
Тазминлар	61
Мусаддас	70
Насиҳатномалар	71
Тожикча шеърлар	92

Адабий-бадий нашр

НОЖИЙ

УММОН

Танланган шеърлар
(Тўплаб нашрга тайёрловчилар А.Зубайдуллаев,
П.Зубайдуллаев)

“Зарафшон” нашриёти, Самарқанд, 1996, 104 бет.

Муҳаррир А.Абдурахмонов
Мусаввир А.Жонузоқов
Тех.муҳаррир М.Викторова
Мусаҳҳиҳ А.Фармонова

Босмахонага берилди 16.8.96 Босишга рухсат этилди 20.11.96 Бичими 84x108_{1/32}. Босмахона қоғози. Шартли босма табоғи 2,5. Нашр табоғи 2,0. Офсет босма. Тиражи 1000. Буюртма 2045. Шартнома 18-95. Баҳоси эркин нархда.

“Зарафшон” нашриёти. 703000. Самарқанд
шаҳри, Амир Темури кўчаси, 12.

Вилоят ҳокимияти матбуот бошқармасининг
М.В.Морозов номидаги босмахонаси.
703000, Самарқанд шаҳри, У.Турсунов кўчаси, 82.